ДОРОГА

КВІТЕНЬ

В країнах упорядкованих мислей

Одностайний звук, одноманітний рух присипляють свідомість. Оце їдемо залізницею. Уява попадає в стан дрімоти, а прокидається тільки на зупинках, коли шум поїзду та скрип коліс утихає і сам рух холоне. Наша свідомість тримається зміною вражень і переживань. Вона загострюється, коли ті зміни стають раптові, несподівані. Контрасти, протиставлення найглибше врізуються в пам'ять. До смерти носимо в душі спогади особливо щасливих і особливо сумних подій. Вони неначе ясні чи понурі острови, що виступають на плесі сірої й мутної ріки життя.

Так дрімали ми, колихані рівномірним рухом поїзду. Тільки у тих двох, хлопця і дівчини, що сиділи напроти себе в нашім переділі, долоня в долоні водно світилися очі й уста розцвітали усмішками. Для них, самозадивлених, самозаслуханих, самозабутих, не було зупинок ні руху. Вони їхали в свою казку про щастя. І в другім кінці — у нашім возі — не дрімала людина. То була молода жінка в чорнім серпанку. Вона певно втратила когось із найближчих. Сьогодні, в час війни, смерть — таке звичайне явище. Та коли вона переступить наші пороги, настає у нас темне, понуре свято, а все ж таки свято. Ми вириваємось із буднів, із звичної життєвої колії. Наша уява і мисль, приспані одноманітною роботою, прокидаються. Розпалені й биті контрастом, вони питають: звідкіля все те; яка причина всьому тому; яке значення має оте щастя і те горе, що на нас спадають; яка ціль життя, перетканого червоними і чорними нитками, радістю і смутком?

МІЖ МАРНІСТЮ І ДАЛЕЧІННЮ

Ось основні питання світогляду. Вони народжуються майже в кожній душі, розораній глибоким переживанням. Вони з'являються на раптових закрутах життя. Але люди скоро забувають, не пробуючи навіть дати відповідь. Нові буденні клопоти, життєві печалі заглушують ті питання. Тільки дехто віддає серце і мислі на те, щоб з'ясувати собі і іншим почини й цілі буття. Вони роблять це за себе і за всіх. Люди, що не мають духової сили чи часу відповісти собі самим на питання, які печуть їх душу, переймають готові відповіді. Вони — знають про це чи не знають — ростуть і дозрівають у підсонні якихсь світоглядів.

Так оце ми родимося і розвиваємося у світлі християнських поглядів на світ, і після мандрів та блукань молодости, після неодних сумнівів і відречень, повертаємось під вечір життя до того світогляду, мов до рідного дому. Яку ж відповідь дає той світогляд на наші питання? Він навчає дивитися на життєві суперечності, на радощі і страждання, з деякою погордою. Вони, як і саме життя не мають самі про себе цінности. Це речі маловажні, минущі. Але одночасно християнство вчить і не легковажити собі життя. Це трудний іспит людської душі, іспит зрілости прийняти після смерти вічне благословення або вічне прокляття. Таким чином, християнський світогляд в оцінці життя песимістичний і оптимістичний одночасно. Песимістичний, бо в ньому наші переживання, найболючіші і найрозкішніші, — це марність марнот. Але й оптимістичний, бо ті переживання — це великий досвід, що від нього залежить вічність.

У СВІТІ ТЕМНОЇ СИЛИ

Можуть бути чисто песимістичні, понурі світогляди, як напр. світогляд німецького мислителя Шопенгауера. Для нього первоосновою всього буття є воля, сліпа, нерозумна воля, що пружиться від жаги жити, проявлятись. І так усе те, що бачимо навкруги себе, наш світ із тваринами і нами самими, — це різні вияви тієї однієї праволі. Навіть людський розум — це її породження і знаряддя. Але сама, в своїй основі, та воля сліпа, нерозумна. Вона створює щораз нові форми буття і нищить їх одночасно. Коли ж тепер подумаємо, як то в першій світовій війні, і нині знову, шляхетні народи світу винищують себе взаємно, не одному може здаватись: ачей понурі мислі Шопенгауера мають хоч деяке оправдання. — Від тієї праволі немає втечі, бо вона є основою всього. Є тільки один рятунок. Людина може стати осторонь життєвих базарів, того склубища волі до життя. Вона може зайняти достойнішу — на гадку Шопенгауера — поставу глядача. Таку поставу здобуває мистець у своїм творі, головно ж музика, що найкраще віддає хвилювання, натугу й розряджування праволі. Таку поставу займає мислитель. Та найвищий щабель досконалости осягає святий, що перемагає в собі волю до життя. Християнські мученики, індуські святці — це живі приклади такої найтруднішої перемоги.

ВЧИТЕЛІ ЩАСТЯ

Є й ясні, життєрадісні світогляди. Прикладом таких можуть бути деякі мислі грецької мудрости. Аристип із Кирени каже: хочемо чи ні, шукаємо того, що приємне, і втікаємо від того, що робить нам прикрість, завдає біль. Значить, — міркує він далі — те, що приємне, те й цінне для нас, те добре. Неприємне — це зле; а ні сяке ні таке, — байдуже. Чим більша, інтенсивніша приємність, — тим краща, тим цінніша вона, тим більше вона добро. Хай це любов, хай радість удачі — все те п'янить нас розкішшю. Це скарби життя. — Є щось молодечо-ранкове в таких думках. Але життєвий досвід незабаром наведе хмар на чисте голубе небо. Незабаром прихильники такого світогляду зрозуміють, що без тями віддатися приємностям — це значить підкосити саму спроможність відчувати радість. Тому вони радитимуть зберігати міру. Далі вони переконаються, що щастя і розкоші бувають зрадливі і кажуть окуплятися стражданнями. Тож навчатимуть ті вчителі щастя дивитися не так на силу розкоші, як на тривалість. Збирайте — казатимуть — скарби щастя задля старости. Не так змислові, як духові радості не зрадять вас ніколи. Є вже щось із підвечірнього сумерку в тій науці Епікура; в ній чуємо теплий легіт, що пестить срібне волосся досвідченої людини.

СВІТОГЛЯД І ХАРАКТЕР

Можна різно ставитися до таких світоглядів. Можна хвалити одні, не погоджуватися з іншими, а то й зовсім відкидати їх. А все ж одне ясне: людина, що всією душею прийняла якийсь окреслений світогляд за свій, та людина стає якась інакша в порівнянні з іншими людьми. Вона має в душі якийсь порядок мислей. Вона носить у душі міру цінностей. Такої людини вже не заскакують легко життєві події. Вона зразу відгадує їх ціну і знає їх місце в житті й у світі. Світогляд — це той порядок ідей, порядок мислей, — це неначе сучасне, розумно господарене місто, та незнана столиця, що то ми пустилися її вулицями розглядатися і пізнавати.

А мусимо пам'ятати, що в живій душі мислі не ходять кожна самотою. Вони в'яжуться з собою, але також з почуваннями, з бажаннями, з поривами волі, тобто джерелами діл, чинів. Тож порядок мислей стає доброю підвалиною для розумного порядку людських дій, для достойної постави людини супроти побудів і покус. Порядок ідей — мислей, — це був світогляд. Порядок дій і послідовність постави супроти своїх власних хотінь і супроти світу — це те, що означаємо словом характер.

Ясний, суцільний світогляд і сильний, послідовний характер — такі основні прикмети повноцінної людської особовости. Вони — як бачили ми — в'яжуться одне з одним, спомагаючи себе взаємно.

СПОЧИНОК НА ПЕРЕХРЕСТІ

Так роздумуючи й розмовляючи, дійшли ми до місця, де збігаються головні дороги нашої столиці, дорога теорії й дорога практики. Бо світогляд — це, як вказує сама назва, зоглядання світу і життя, це по-грецьки: — теорія. Характер, це той внутрішній порядок душі, що проявляється в дії, себто по-грецьки: в практиці. Тут, серед майдану, на перехресті тих двох доріг, скінчимо нашу нинішню мандрівку. Спочинемо на лавці в тіні дерев і вдивлятимемось у статую людини, що перед нами, серед рівного зеленого морогу і плеканих квіток.

Та людина — це знак, символ такого сплетення світогляду і характеру. Яка погода в її рисах, хоча глибокі борозни обличчя свідчать про схвильовані ріки неспокійних мислей і переживань, що тепер уже переборені й оформлені. Це справді свобідний дух і справді сильна людина.

Спочиваючи, вчуватимемось у зачаровану в камені душу. І коли почуємо в собі щось немов тугу стати подібними до тієї людини, знаймо: — це голос Ероса, що йому ми вже склали у нашій мандрівці привітальний поклін. Це поклик упорядкувати наші молоді й свіжі, неначе на веснянім лузі в безладді розкинуті, квітки-мислі в один суцільний світогляд.

М. Іванейко.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Є. САМОХВАЛЕНКО

ВОСКРЕСЕННЯ

Великий день, велике свято,
Лунають дзвони із небес, —
Борець, на смерть розп'ятий катом,
Із гробу з усміхом воскрес!

Нечуване, незнане, — хто ж це?
З яких земель? З яких орбіт?
О, Небосяжний Переможче,
Яким мечем скорив Ти світ?

Ти впертість духа — на тривогу —
На рабство ніс в душі своїй,
В однім лиш бачив перемогу:
В любові сильній і святій!

* * *

Грім... Перший грім після довгої, білої тиші...

Стара церковця задрижала. Зловила блискавку похилим хрестом і післала в землю. І земля задрижала... Від бурі, від грому. Зойкнула тугою, закричала хотінням.

Котилися хмари, кидали громами, росили землю. А чорним хмарам і бурі назустріч післала земля першу квітку.

То йде весна.

Дзвін... Перший дзвін після днів смутку...

Стара дзвіниця дрижить зворушена. Посилає світу радісний гомін. Далеко, понад ліси, поля; глибоко в людські серця...

То йде Воскресення...

О. Залісний

Квітнева ватра

Цим разом непотрібно відскочили наліво від шляху; курява не піднялася. 3-тонівка забурчала невдоволено і зупинилась.

— Товариші, а на Янов куди, не знаєте?

Чудною видалась українська мова в устах червоноармійців. Хвилину ніхто не відказував. Вояк вийшов на ступінь, потім ще кроків з два у напрямі до мандрівників і зупинивсь. Вони теж підступили.

На передній шибці розліплені, від сонця та консервації часу пожовклі, Климентій Єфремович та Сергій Костянтинович трохи відклеїлись. На загнутому бережку першого щось дрібним мачком позаписувано. Сама шибка в куті трісла. В відчиненім правім вікні чудернацькі кутасики хитались рядочком то в один то в другий бік, зачіпаючи вряди-годи об дуло поставленої в кутку рушниці. А біля місця, де сидів перед хвилиною вояк, буханець надрізаного білого хліба та сушений лящ на розпростертім „Комуністі".

Молодому, добре таки припорошеному, воякові помітно ніяково стало, як так мовчки розглядали його „Зис"-а; повернувся на п'яті, зашарівся та, видима річ, хотів увійти назад у свою зовсім правильно прибрану машину.

— До Янова? — обізвався Юрко — а їдьте так прямо, а там повернете... гм, сам не знаю, як сказати, хоч нераз там бував, а й тепер оце туди йдемо...., — вирвалось. Соромно стало та по-дурному. Адже його товариші своїм „парляментарем" вибрали, що ніби ніколи язика не забуває в роті... а тут пописався, чим знав!

— А хто би такі? Здалеку будете, чи, може, тутешні? — І молоді цікаві очі з-під чорних густих брів несміло, проте з великим заінтересуванням гляділи на зелені наплечники, на чотири молодечі постаті в коротких до колін, зелених штанятах, підпоясаних військовими поясами, що чітко видзвонювали кожний крок набитими цвяхами та підковами на здорових черевиках. І усміхнувсь незначно, догадливо. І немов докінчуючи якусь невисказану думку, додав: Чи, може, так собі? — Ще раз глянув на мускулисті ноги і, неначе жаліючи, як таким гарним черевикам так зовсім попросту йти, по хвилині додав: — А як вам в Янов надо, так садітєсь; що будете ноги оббивати!

Пропозиція заскочила хлопців; але вони не звикли довго роздумувати. Три видряпались на поміст, а Юркові довелося засісти біля червоноармійця. Машина засичала, забурчала і після кількох невдалих спроб — рушила.

З обох відчинених вікон бадьорим потоком лилося запашною живицею повітря і під подув його „29 апреля 1940 г." тихо лопотіло, мов метелик, що тендітними крильцями б'ється об шибку вікна, не вміючи видістатись на світ.

Авто раз-у-раз підскакувало на вибоїнах і тоді сусід-шофер поглядав на Юрка, мовляв: вибачай, але тут і „ваше" шосе завинило, не лише „наша" машина. Юрко відчував, що треба б почати говорити.

Несподіване „Як я їхав з Дебрецена додому..." стало в пригоді. Вперше, мабуть, помінялися ролями; товариші рятували ситуацію — Юркові. Вояк почав прислухуватись, усміхнувся, а Юрко й собі під носом заспівав: „Зайшла мені чорна кура дорогу". Тут і вояк почав підтягати несміло незнану пісню; скоро, одначе, схопив мелодію, Юрко підказав слова дальшої строфи і вже співали вп'ятьох.

Пісня скоро урвалася. Юрко почав оповідати про лемків. Тоді розмова зійшла на інші окраїни і вояк з гордістю розказав, що він — з Підкавказзя. Хотів Юркові заспівати якусь кубанську пісню, та не міг пригадати собі. Гучне „Чорти ми лісові" примусило його урвати — слухати. Але вроджена живучість не дозволяла довго прислухуватись. Розмова зав'язалася знову. З Кубані річ перейшла на Запоріжжя, на тамошніх гордих мешканців, на красу Дніпра та Чорного моря. Без „наш" і „ваш", а „як у вас", „бо в нас", такого характерного для всіх проведених у той час між „наддніпрянцями" і „західниками" розмов. Ця розмова бура жива і спонтанна, як буйна молодість, одна для всіх українців. Юрко розказував щось про прогулянку на Сивулю, він — про їзду човнами по тихім плесі Кубані, про чорні, замріяні очі тамошніх дівчат та про палкі вдачі хлопців.

Але авто почало знечев'я чомусь тяжче сопіти і зупинилось. Шофер забув серед розмови переключити швидкість на великій янівській горі. Товариші позіскакували, думаючи, що це Юрко попросив зупинити.

Подякували, по-козацьки, щиро потрясли собі руки, — і машина поїхала далі. Через хвилину потонула за горою.

Стало тихо так, що, здавалось, чути було, як частинки пороху на шляху закуренім сідають. Дивно. Тепер треба було б щойно десь поза присілки міста вибиратись, а тут — вже майже на місці.

Думати довше про це не було коли, а може й не було охоти. Стефко вийняв з закоченої до колін панчохи вирізок „специялки", покрутив ним трохи, через хвилину розглянувся (певно, шукав місця, де вони) і без слова вказав рукою — на ліс.

— — — — — — —

Все зроблено. Останні пучки пізні-івасики потріскали, пуп'яшки — цвітками заблисли; під пнем повагом слимак кінчив обідець — зелений листок. Невтомні мурашки вешталися з сухими шпильками, щоб десь там розрушене весняними водами муравлище справити. Божий співак у кущах ліщини декілька разів відізвався. Голос випробовував; ось-ось, як тільки сонічко десь на обрію засяде, почне генеральну репетицію. Бо через два дні — травень.

І в хлопців також усе готове. Місце підшукали, хмизу — наготовили; околицю перешукали. Не було нікого; навіть сліду не зустріли, щоб з того часу, як сніг розтанув, хоч раз людська нога тут ступила. Метрів кількадесят звідсіль розлогою підковою врізувалась у ліс поляна, замкнена річкою; там комиші — знов ліс. А з протилежного боку, кілометрів з півтора — дорога. Широка вкрита піском дорога, з ледве помітними накарбуваннями від гусениць танків; дощі та вітер дбайливо затерли сліди. Там, за невеличким насипаним горбком, на вершку якого вбитий кам'яний стовп-гряниця лісу, лежав десь замаскований Юрко, вартував і ще раз передумував.

Кока також уже досить довго не було; пішов на південний захід під умовлений куб зрубаного дерева. Властиво, ніхто добре не знав, де це. Коко теж! Через те ті два, що залишились на місці, трохи тривожились; а що, як не знайде — тоді все пропало. Або, якби так у руки комусь попався... Але у голос ніхто з них про це не згадував ні словечком. Соромно за такі думки. Адже скільки раз подібні вправи робили в лісі! Та все таки навіть холодний, зрівноважений Степан врядигоди поглядав на годинник. Тоді Ґеник питав: „а котра?" — „Пів до шостої" — відповідав аж надто спокійно Степан і знов брався до церованої, роздертої на якомусь корчі, панчохи. Ґеник не втерпів, встав і подався тихо на край лісу.

Сонце сповзло вже з полянки, річки та комишів і тепер вже тільки вершки протилежних сосон фарбувало у трохи рудаву відтінь. Над поляною стояв спокій.

Враз у лівім загибі краю лісу щось немов мигнуло. Ґеник добре не бачив, глядів прямо на річку, але щось там було! Пришухнув у кущах і ждав. За вухом капосна комашка саме тепер почала дуже лоскотати; боявся, все таки, рушитись, щоб не зрадитися.

Ледве чутний шелест ставав усе ближчий і ближчий. А може це тільки так здається? І хто ж це міг би так тихо підкрадатись? Враз стало все ясне: це мусів бути хтось із тих, що мають ще сюди прийти. Значить, знайшли сліди і без Кока їх знайшли. Вже хотів повертатись та відповзти до Стефка і, щоб уникнути неминучого скандалу, — зробити засідку, але в останній хвилині побачив у віддалі 8—10 метрів збоку спину в зеленій блюзці. Отже, не помилився! Але, може, це тільки розвідник „ворога"? Тоді б „убити його і хай надаремно там ті чекають вістей". Так, так! Адже нікого більше напевно не було. Почав обдумувати, як наскочити, коли раптом побачив, що інтруз висувається обережно з куща в напрямі річки — на поляну. Щойно тепер Ґеник завважив мале квадратне дзеркальце, що самітньо лежало на траві кільканадцять кроків перед невідомим. Рішення: допустити до виповзу на поляну приблизно на половину віддстані, тоді самому вискочити, а бігу схопити дзеркальце і пуститись за ним... за Штифтом (тепер саме пізнав). Все це не легко буде, але так тільки можна уникнути скандалу. Гаятись було ніколи. А це невідмінно Кокова заслуга, — блиснула ще думка, — бо ж з усіх — тільки він один міг мати дзеркальце! Знов паничиками прозвуть!

Тепер! Вискочив і — бігом до дзеркальця. Але і Штифт не з тих, не пустився втікати, лише просто і собі туди. Все мабуть пропало; та, на щастя, перед ним був мокляк. Такий невеличкий собі моклячок. Але го, го! В пригоді став. Юрко таки схопив дзеркальце і пустився за ним. Перегородив відворот до лісу, і завдяки згаданим moklякам — вже тільки кілька кроків ділило їх. „Здавайся, братіку!" — гукнув тріюмфально Юрко. Але Штифтові не до цього; раптом повернувся і, поки Юрко зрозумів його заміри, кинувся щупаком йому під ноги. Обидва впали і почали качатись по... — мокляку. Плечі в Юрка стали моментально мокрісінькі, але головне, що це „гонорова" справа! Все інше — дурниця. Борикались ще довгий час, вкінці і Юркові вдалось „на лопатки" покласти Штифта. Порахував до десяти — і випадок зліквідовано. Мокрі, з розкудовченим волоссям та з червоними, радісними, засмарованими обличчями рушили до Степана.

Там уже Коко своїх привів. „СКОБ" — „СКОБ" — привіталися і засіли до підвечірку. Обов'язкова в таких випадках „комуна" панувала і тут. З усіх запасів частину відклали на пізніше, другу поділили на 16 рівних порцій, і кожний по черзі підходив та брав свою. А сміху з „обтеліпаних" було! Мусіли перше піти обмитись.

Опісля все пішло справно і швидко, як швидко останні промені сонця десь уже зникали. Чотирьох розіслано на стійки. На поляні в найдальшім заглибленні лісу уставлено з хмизу невелику ватру. Потім у деякій віддалі від цього місця півкроком накладали фої для сидження.

Тепер усе було готове і хлопці повернулися в ліс. Лягли і почали собі щось шепотом оповідати. Притишені сміхи вітер об кущ заглушував.

Рівно в восьмій годині наказ Степана: „струнко" — всі зірвались. Вибіг на середину поляни і: — „в лаві збірка". І знову: „обернись" — всі стали лицем до ватри. „Спочинь". — Вирівняли. „Струнко! Відкриваю урочисту ватру". Товариші Борис і Богдан приступили. Зголосились „розпалити ватру". Відійшли.

Заблисли сірники, запалахкотів сухий хмиз; з'явилось полум'я.

Наказ: — „Гей у лузі".

— „Гей у лузі червона калина похилилася..."

Відбилось відгомоном об ліс... Довгі, довгі роки не чували.

„Спочинь". — Борис вернувся на місце, а Богдан почав „Підкову"...

А там усі мовчки засіли на приготованій фої і Борис тільки докидав хмизу. Полум'я заблисло ясніше і не надто голосно, мов тло до тихих візій, заспівали:

„По морю, по морю, по плинних валах
Пливем на щоглистих, щоглистих зміях,
За нами, за нами буйний вітер віє,
Грізна, грізна Валькірія"...

Ставало темно, і тим виразніше виступила стіна лісу. Затихла пісня. В кривавім світлі ватри з'являлися щораз нові постаті, нові козацькі байдаки... Ставали все ближчими і ближчими. Манили, кликали... — Юрко скінчив своє слово. І знову тільки тріскіт ватри прорізував вечір, ніч...

Ватра поволі вигасала. На знак Степана кожний без слова взяв по жевріючім, амарантовім вуглику у руки і, хоч пекло, перекидаючи з одної в другу, побігли всі над річку і кинули їх у воду. Зашипіло. Тоді, знову на німий знак Степана, побралися за руки і мовчки так стояли, чекаючи, аж погасне ватра. Неначе струм проходив. Були зімкнені назавжди в одне. З-за вершків сосон на їхні поважні обличчя обережно заглядав місяць. Дивувався.

Короткий наказ Степана: — „Струнко! Гимн закарпатських пластунів".

— „Гей пластуни, гей юнаки,
Ми діти сонця і весни,
Ми діти матері природи,
До нас шумить зелений бір"...

Широко серед ночі рознеслося відгомоном: і своободии...

Тоді: „Урочиста ватра — закрита. Розхід".

Хлопці мовчки поусували сліди, місце, де була ватра, заклали назад дерниною, що лежалала збоку. Степан стягнув стійки.

Ще хвилина приготувань (спаковано в наплечники все майно); два розвідники попереду, а далі й цілий гурток зник у лісі, мов духи.

Мов духи, безшелесно, вийшли на поле. Пробиралися нижчими смугами терену: підійшли під горбок. Ждуть. Вертається один розвідник: — дорога вільна. Веде. Тихо підходять на горбок, з якого видно безмежну сріблисту тафлю, що, здавалось, в безконечність перед ними розляглася. В невеликих хвилях купається козацьке сонічко, або більш посучасному — пластове.

Ще сім хвилин — північ; водяники вийдуть на світ погуляти.

З'явилися: зліва на обрії ген-ген, над водою заблисло світло. Потім друге направо.

Тоді й Степан запалив свого смолоскипа. Яскраво запалахкотіла живиця і мерехливим сяйвом освітила обличчя — водяників.

Рівночасно всі, мов за наказом, тричі блиснули золотавим полум'ям вгору і вогняними зміями полетіли далеко в плесо. Ще раз блиснули — і зникли.

Тепер вже треба дуже обережно порушуватися, щоб не попасти на розвідників „ворога".

Розпочалася Велика Вправа.

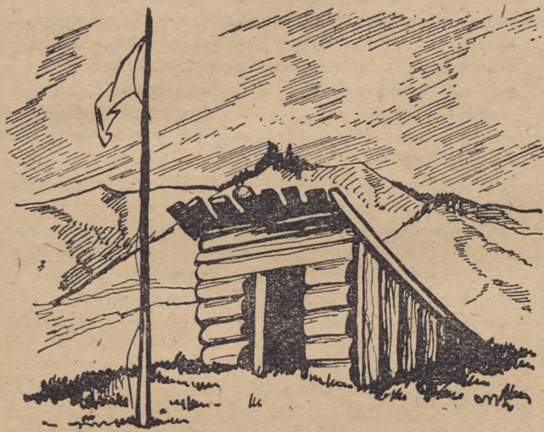
ВАСИЛИК

У нашого вчителя В., до якого ми інколи заходили на підвечірню розмову, ми оглядали його гарну збірку відзнак. Його слова вичаровували з тих маленьких, простих кусків металю, часом прикрашеного емаллю, цілі сторінки історії, що закувала в них символи змагань, досягнень. Від простих золотих левиків, через відзнаки з часів Великого Зриву, по пластову лелійку чи веселу головку „Лісового Чорта".

Під цим доволі несподіваним враженням ми мовчали довгу хвилину. Аж мовчанку перервав Роман.

Крізь вікно тихо вкрався сутінок у кімнату. І тихо снував Роман спогад про свою відзнаку...

„В мене була колись така ж відзнака, як оця тут: на золотому щиті червона емаль, на ній архістратиг Михаїл з мечем і щитом; на щиті в нього золотий лев, над головою тризуб. Колись ця відзнака була моїм найбільшим скарбом, найціннішою річчю в моєму юнацькому майні... Був сімнадцятий рік, а я — молоденьким, шестилітнім юнаком. Мій батько їхав з Відня в Україну до своїх частин у поле, на день зупинився у Львові і гостював дома. Потім на прощання дав мені цю відзнаку, що її привіз з Відня. Говорив про символи, що на ній, ... про те, що тільки гідна людина може носити

їх у серці й на грудях... І я вперше почував себе зрілим мужчиною, коли пообіцяв йому бути завжди — завжди гідним носити відзнаку.

Тоді востаннє ми бачились. Знаєте... чотирикутник смерти... тиф. Залишилася мені відзнака та обітниця, що її я дав батькові.

Минуло з дванадцять літ. З відзнакою я не розставався. Не вільно було її носити назверх. Тільки як мандрував я на відлюдді, була вона в мене на пластовій сорочці. Так і на цій мандрівці одного гарячого літа. Я ходив самітно по тих верхах, що найдикіші, а по-моєму й найкращі з наших Карпат. Це той закуток, що між Попадею та хребтом Аршиць. За мною був уже довгий шлях з Ворохти через Хом'як, Синяк, Ґорґан, Довбушанку, Сивулю. Вже й ніколи мені було, а проте я, наче без пляну, перебігав з верху на верх, продирався жерепом, підходив ведмедя за слідом, сміявся до оленя, слідкував за хижими дикими котами. Попадя, Паренки, Ґрофа, Мшана, Шиваня, Укерня — маловідомі, а такі приманливі своєю стихійною первісністю — держали мене силою. Аж вкінці перескочив я через Ілемський Ґорґан на довгий хребет Аршині і мав намір зійти потоком Кам'янцем до Підлютого й на Сокіл. Але я забув про час... розмовляв собі з вітром, пив сонце, так що захопила мене ще ніч на верхів'ї. Довелось ночувати на краю старого вітролому. Другого дня я встав раніше, як сонце, і густим лісом став сходити на сідло, що з нього вискакує Кам'янець. Холодно й мокро було, аж інколи зуби в мене цокотіли. Я кинувся бігом туди, де поміж останніми смереками сміялася сонцем залита полонина. Та раптом я застиг на місці: з полонини долинув спів.. „ ..ні слава, ні во-о-ля.." — співав самітний, майже дитячий, трохи ламаний голос. Дзвінки худоби низькими дерев'яними звуками були за акомпаніямент. Я скочив вперед і знову став здивований: На полонині стояла самітна колиба, така з одним похилим дахом, перед нею невеликий білий машт, а малий, може семилітній пастушок підтягав на нього мотузком прапор. Він і співав. Біля машту стояла навколішках дівчина, старша від хлопця, очевидячки — молилась. Я відрухово став „на струнко", глядів, як лопотів прапор на ранньому вітрі, як гралась до сонця жовта й блакитна барва. Образок такий свій, із Сокола, Брустур, Ісакова... Тільки там довгі лави пластунів і спів, що стрясає повітрям... А проте отой слабий, фальшивий голосок звучав мені могутнім хором; маленький машт сягав ген у синяву неба, а прапор лопотів високо понад сонцем, понад цілим світом. Я не міг відірвати зору.

Та малий пастух швидко закінчив гимн, почепив кінець мотузка на машті, вхопив патик і погнав у дебру за биками. Дівчина встала і роздмухувала ватру.

Поки пастушок привів до ладу свою череду, що розбрилася задалеко, я вже сидів при ватрі і слухав слів його сестри.

...Василик живе з убогими батьками напроти Сокола за Лімницею. Але на Соколі він — відколи табори — постійний гість; (може то й його ми так часто мусіли лаяти, коли він, задивившись на пластунів, забував про корови, що входили нам на площу!). Коли ранком прапор ішов угору — він стояв у кущах і разом з пластунами співав гимн, віддавав честь... Цілу останню зиму він мучив батьків, щоб купили йому полотна на прапор. Казав, що буде менше їсти, щоб тільки заощадити. Цього літа мали вони вперше йти на полонину. Батько, що зимою заробив дещо в лісі, купив своєму одинакові в Перегінську матерію, вона — сестра пошила прапор. І ось Василик увів на полонині таборовий лад. Поставили машт і щоденно вранці піднімають прапор...

Прибіг Василик. Як сміялись йому очі до мого однострою! А вже на відзнаці — так просто зависли. Я поснідав з ними і вирішив ще один день залишитись на полонині.

Забув Василик про свої бики, забув про їжу в роті, слухаючи мене, випитуючись. Я провів багато гутірок з новиками; але ніколи ще так легко й щиро не говорилось мені, як тоді до одного слухача — пастушка Василика на Ґорґанській полонині. Я сам уставав, бігав по дебрах за биками, носив галуззя до ватри, рубав, помагав Василиковій сестрі варити кулешу. Василик — забув про світ... І все зором ловив мою відзнаку.

Увечорі ми обидва співали, коли прапор сходив униз; дівчина тихо молилась біля нас.

Пізно в ніч я розказував про символи на відзнаці: про те, що вони цінніші над життя, що тільки гідний має право назвати їх своїми й носити в серці. Над верхів'ям стояла велика тиша; тільки інколи калатнув глухо дзвінок із загороди або з ватри тихим тріском стрілив жмут іскор угору. Мої слова губились у шепоті. Блідли зорі...

Вранці ми знову разом підняли прапор, поснідали і я став збиратись у дорогу. Ніколи було довше залишатись.

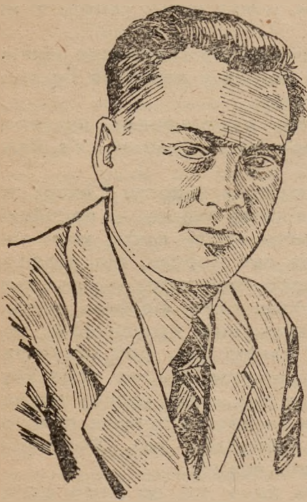
Коли ми прощались, я майже відрухом відіпняв свою відзнаку і почепив мій скарб на чорну від дьогтю, тверду сорочку Василика. Ніколи вже не довелось мені побачити на обличчі людини більше щастя. Хотів поцілувати мене в руку.

Як сходив я на джерела Кам'янця і востаннє оглянувся, Василик дивився мені услід, а потім усією силою молоденьких грудей гукнув тричі понад гори: сильно, красно, обережно, бистро!

Володимирко

Аркадій Любченко

Аркадій Любченко у Львові; це добра нагода до того, щоб наших читачів познайомити з цим цікавим письменником, цікавим не тільки своєю творчістю, але й своєю поставою до большевицької влади, докладніше, тим, що йому, чи не єдиному з нечисленних співучасників і близьких приятелів М. Хвильового, вдалось пережити страшну хвилю репресій і не втратити гідности українського письменника.

Аркадій Любченко — новеліст, один з найкращих продовжників цього жанру, що в нашій літературі має свої світлі традиції. Написав він не надто багато, яких три томи оповідань. Non multa, sed multum — оце відома сентенція, якою треба оцінювати письменників типу Любченка. Він дебютував у літературі в 1918 р., вісімнадцятилітнім юнаком; перша його збірка новель „Буремна путь" появилась в 1923 р.; з цього часу він вперто працював, випускаючи дедалі кращі твори. Аж 1933 р., рік смерти Хвильового і розгрому української культури, припинив творчий розгін письменника. У гордому мовчанні пробув він до пам'ятного 22 червня, коли залізо цілої Европи почало знищення сов'єтської тюрми народів.

Найкраща книга Любченка — це збірка „Вона" з 1929 р., за яку його довго били і примушували „каятись". В ній, поруч інших оповідань і повістей, вміщений твір „Вертеп", прозова поема незвичайної краси і сили, величний гимн віри у свій народ і його майбутнє. У центрі цього твору — Жінка (з великої літери), Україна. Тут є цілі сторінки про молодь. Ось один фрагмент: „Наша молодь, напоєна південним сонцем, насичена південною свіжиною і завзяттям, молодь, що ніколи не схилить голови, що ступає вперед, дивиться сміливо, — вона кріпка, як сама земля". Любченко вірить, що саме молодь „готова завжди на смерть, щоб тільки відстояти життя", тому, кінчаючи свою поему, він пише для молоді уступ, що звучить як натхненний маніфест:

> *„Хай живе все, що ненавидить морок і любить силу, все що не знає спокою й зневіри, бо довкола багато ще в нас цілини й багато — багато весен попереду. Бо вже вклоняються химери давнизни, уже упокорено стеляться простори. Добра вам путь, ішовин!".*

Цет.

КРОВ

Передній вовк досадно й докірливо озирнувся на шум, що міг їх усіх завчасно викрити, але йому у відповідь спахнуло кілька жовто-зелених, погрозливих іскор.

Він поволі одвернув голову, вдаючи байдужого. Але він зрозумів. У пломенистому зойкові жовто-зелених іскор він уже побачив ту зловісність, ту мовчазну, заціплену зловісність, що завжди чомусь викликала в його пам'яті запах тліні.

З цієї хвилини почався в нього великий страх.

З почуття самозахисту, злости й мстивости він готовий був би й зараз ставити найрішучіший опір. Він знову озирнувся в їхній бік і теж погрозливо, як і вони, блиснув очима.

Це була помилка. Гурт не любить погроз. Гурт, свідомий спільної сили й переваги, не зносить заперечень. Він у завзятті визнає лише покору, і лише покірні тоді має право обертатися в гурті.

Це була велика помилка. Гурт одностайно вищирив зуби до нього, готовий от-от кинутись.

Вовк, як і раніше, намагаючись вдавати байдужого й певного своїх сил, поволі одвернувся. Але цього разу він остаточно переконався, що позаду — немилосердне, рішуче. Він був до краю вражений. І хоч як старався, не міг уже приховати великого нестямного страху.

Найголовніше ж, найгірше — вони це знали.

Вони знали, що він їх боїться. Вони бачили його боязкість, невпевненість, розгубленість, нікчемність, його кінець. Це більше розбурхувало їхню ненависть, розпалювало ярливість, паморочило жорстоким наміром.

На ньому після довгих невдач та злигоднів одностайно збігались їх свідомі й несвідомі стремління. В цій точці силою табунного чуття почали вони, кінець-кінцем, вбачати єдине поборення спільної загрози, найкращий вихід.

Вони чатували. Вони тільки ждали останнього найтруднішого внутрішнього руху, що мусів розтяти між ними і ним незриму павутинку, яка ще стримувала.

Передньому це було ясно. Він добре знав, що досить наважитись комусь одному. Тільки маленький порух — і край.

Від напруження в нього тонко задзвеніло у вухах. Балка хитнулася. Тілом перебіг остюкуватий, лихоманний дрож, і дуже чутно війнуло моторошним запахом тліні.

Зірватись? Тікати?

Але його притьмом наздоженуть.

Хай! Краще, коли в боротьбі.

Він тільки обережно, тихцем переступив з лапи на лапу, і дрижаки, метнувшись поза шкірою, болісно збігли в сніг.

Він уже не міг озирнутись. Не те що озирнутись, — навіть боявся зробити бодай незначний рух. Він був у полоні табунної, непереможної сили, що напливала на нього ззаду, лягала тягарем, паралізувала.

Зігнувшись, сидів він тепер нерухомо. Це покищо впливало на тих, які сиділи позаду, силоміць примушувало їх до такої ж нерухомости.

Він ухопився за останню надію і завмер.

І раптом завив. Тоскно, безнадійно і беззвучно — ніхто не чув. Він сидів мовчазно, як кам'яний. Але, охоплений великим розпачем і страхом, заціпивши зуби, вив.

Він сам собі здавався таким скривдженим, що не міг не ридати, і таким кволим, нікчемним, що хотів, дуже хотів покірно припасти до чиїхсь невідомих, могутніх лап і лащитись до них, лизати, благати...

Ніхто не чув, але в нього у вухах грімко віддавалась луна — відгук власних ридань і жагучої скарги.

Далі він цього не міг зносити. Він був готовий. Він хотів, щоб швидше це почалося. Йому бракувало слини, щоб ковтати. В ньому зупинялось серце. Кров глушманно стукала в скроні. Голова ходила ходором. Голова палала.

Коли це шаснуло ззаду й рвучко метнулося повз нього в балку.

Ту ж мить метнувся й він.

За ними обома — вся зграя.

Це було блискавично.

Він уже мчав навкоси через балку, мчав навздогін за тим із гурту, що вихопився перший. Він уже знав, що це навмисне, що так зручніше нападати заднім на нього ж самого, що він тепер конче мусить наздогнати першого й затопити зуби в його горлянку, бо інакше ось-ось наздоженуть його самого й встрягнуть зубами в його ж власну горлянку.

Поспішай, кому сила! Зловчайсь!

Снігова повідь кипіла, вирувала під лапами. Ковбані місцями були дуже глибокі й доводилось кидатись плавом або рвучко хапатись, як на трясовині.

Снігова повідь одбігала так бистро, кущі й дерева шарахались так вражено, що здавалось: все довкола теж зрушило з місця, поспішає, летить...

Мабуть, ніхто з них ніколи не почував себе таким легким, спритним, осягнистим, як зараз.

І він, старий вовк, ще ніколи не знав подібної гонитви.

Відстань між ним і тим, що мчав попереду, меншала й меншала. Проте він встиг помітити, що відсталь між ним і тими, що мчали позаду, теж дедалі меншала.

Ті, що позаду, наближались.

Він чув уже їхнє дихтіння.

Вони майже його наздогнали.

Таки наздогнали.

Вони порівнялися.

Йдуть поруч.

Поруч.

І вони його не чіпають.

Ще не чіпають.

Чому не чіпають?

Як перекотилася перша хвиля страху, він одразу, ніби прозрівши, догадався, що діється насправді. Він почув посеред себе сильний, привабний запах тварини, почув хвилюючий тріскіт утечі, зрозумів, що вони всі гуртом переслідують здобич, яку першим помітив той перший, що рвучко метнувся повз нього.

Значить, його таки не зачеплять? Значить, він буде жити? Буде жити і жерти! Буде жерти, бо ось уже близько жертва. Уже поміж деревами вона миготіла.

ЗАМЕТІЛЬ І УСМІШКИ СОНЦЯ

Це не хуґа-завірюха змітає нас із залізного мосту над синьою Зальцах, не вона це боронить доступу до зальцбурзького замку; це стережуть його демони-відьми, середньовічне кляте насіння, що поселилося на щербатих баштах та в темних льохах гори, а тепер розгулялося в бурих, низьких хмарах, — свистить хуґою і ліпить в очі заметіллю.

Та нас вони не спинять. На якомусь там закруті вузьких східців стаємо перед величавою брамою першого персня мурів. Є їх три. Трохи з острахом вступаємо в зачароване коло, де „дорога непевна — на власну відповідальність". Ідемо вгору і дивуємося, що з глибокого провалля не виповзає стоголовий змій, а з пощербленого віконця на вершку башти, куди лили гарячу смолу, не зривається зловіщий пугач. Хуґа поволі втихає і — склепіннями, луками мостів та крутими східцями виходимо на широке подвір'я твердині. Тут находимо не чортів та відьом, а зеленосірих, молодих вояків. Розвіюються чари! Вузькі стрільниці не погрожують уже ворожою стрілою і можна з них сміливо дивитися у далекий, обмережаний синіми горами простір. А знаряддя тортур в льодових льохах — недоступне для профанів, бо немає провідника... Щастя, що мала зубата залізничка не функціонує, а то було б тут ще й повно старих бабусь з малими внучками...

Блудний огник мандрівників веде нас на Ірберґ, до хатинки Моцарта, де йому ліс наспівував мережчаті мелодії зачарованої флейти, повз старі мури, під чорні ґотицькі аркади Йоганескірхе, з іще чорнішими хрестами, з крутими східцями та маленькими дверима — де живуть хіба карлики...

Тимчасом химерне сонце золотить уже зелену, вогку від свіжого снігу баню катедри, де ренесанс зі стрункими кипарисами нагадує Італію. Море, на якому Христос каже Петрові ловити рибу, що немов жива виковзується з гнучкої сіті, набирає крізь освітлені сонцем вітражі чудової зеленої глибини; а по молодечому (як же людському!) лиці св. Йоана на останній зупинці Хресної Дороги спливає остання сльоза стопленого снігу. Мокрим асфальтом біля славної опери беззвучно повзуть грубезні електричні автобуси і плюскотить водограй у гарно вдержаному „курпарку".

Зальцбурґ — це найкраще місто світу — сказав, здається, Гумбольт. Може не найкраще, а — найчарівніше.

Синя тінь присипала вершки рожевим цукром, а сама скорчилась і швиденько обгортається у розвіяну плахту. Ледалі — вистрибне з-за хребта перший веселий промінчик — нам і собі на втіху.

Та замріяний, зеленолуский Кеніґзее привітав нас заметіллю. Після двогодинного маршу по білій тафлі льоду за ледве помітними рейками лещат, що пролетіли тут ранком, хочемо „здобути" сіро-чорну скелю, що висить над головами. Там, за нею „мабуть є" сховище. По пояс у снігу, пнемося вгору. Завидуємо найлегшому: він не западається у сніг. — Із ґруників сміються з нас дикі кози. Завидість закрадається у найлагідніше серце, коли задиханий глянеш, як вони легко „беруть" кількаметрові заломи скель. (Чом ти, чоловіче, не вродився козою?)

Вечоріє.

(„Коли не дійдемо перед ніччю, можна ночувати в першій-ліпшій колибі з сіном, — в закутках мізку в'ється злочинна думка. — Але мороз?!)

Вкінці хтось здобувається на мудре слово: давай назад! — Прийнято одноголосною мовчанкою.

І ми, переможені вдесятеро швидше, соромлячись кіз, що глузливо споглядають на нас з верхів, почимчикували до найближчої оселі.

Гостинно й тепло прийняли нас тирольські бані церковці маєтку Бартольоме. Нагодували, висушили, переночували...

„Коли буде цілу ніч сипати, вранці не видобудетесь звідси" — потішає на „добраніч" господар. І в серці кожного з нас виникає бажання, щоб нас тут таки засипало, завіяло у тому білому, тихому, чарівному кутку землі, щоб прожити тиждень-два зимової казки зі старими, оленячими рогами у світлиці, що їх уполював герцоґ Макс Баварський чи цісар Максиміліян. А може з малюнками 12-пудового щупака-велетня, що його старий рибалка Ганс зловив у 1823. році, або з душею того ж Ганса чи інших, яких заманила глибина Королівського озера. Їх імена на дерев'яних капличках над берегами, давно позатирали туристи з усіх кінців світу.

Ранком манить нас засніжений обрій. Біло. Тихо... Чи це тиша дзвенить?.. Он по ржавосірій скелі повзе, в'ється, виблискує лускою срібна гадючка і дзвінким, скляним водопадом розприскується на льоду.

В широкій долині розкинулося Берхтесґаден. Пишається різьбленими тирольськими домиками, біля них бракує тільки Ґензель та Ґретель, щоб ласували серденька-медівнички, — такі вони чепурні. Характеристичні довжезні люльки дядьків, що поганяють маєстатичні, впряжені у санки, воли або корови; чудернацькі ширококрисі капелюхи тісно зачесаних жінок. Їхній одяг нагадує нам скоріш убрання наших прабабок, ніж народний одяг. А на кожному ґанку (дарма, що це свято) сохне на вітрі й сонці квітчаста різнородна білизна.

Наш шлях — на Мюнхен. Сонце намагається всміхатись крізь брудні шиби ваґона, а білі гори тікають перед походом вже позеленілих горбиків.

Дека.

І він, сам собі віри не ймучи, до краю зраділий, збурений, ще швидше пішов навперейми, — так швидко, що старе його серце ледве витримувало.

Всі чимдуж ішли навперейми, випереджували одне одного, ярливо хапалися, змагалися, поспішали, щоб урвати кращий шматок.

У паморочній спразі, у захваті, в нестямі він майже не розумів, не пам'ятав, що відбувалося далі. Його сліпма кинуло на повалену тушу лісової кози. Його пащека механічно роззявилась, і зуби хутко встрягли...

Яке щастя! — гаряче, трепетне м'ясо, гаряча, терпкава кров.

Він конвульсійно здригнувся, і зуби не хотіли розчепитись.

Тимчасом інші, одне одного штовхаючи, збиваючи, побиваючи, запопадливо рвали, зажерливо батували, — поспішай, кому сила! Вони давились, ікали, сласно смоктали об'юшеними мордами гарячу кров, — поспішай!

Він сіпнувся знову, проте не міг розчепити закляклих щелеп.

Тоді все довкола хитнулось, закружляло, тягарем пішло кудись у прірву, і він також тягарем пішов долі. Десь у глибинах, торкнувсь дна, він відчув раптовий і такий страшний і такий солодкий біль у грудях, що серце його вже справді не витримало, розірвалось.

Витріщивши очі, він іще встиг помітити, що розтоплені зорі течуть по небу і краплями падають, падають у сніг. Встиг іще подумати, що треба знову сіпнутись, але не знав, що вже простягається в болючому екстазі, в мертвому похваті.

Він заважав їм — такий чудний, обважнілий, нерухомий. Вони щирились на нього, загрожували, навіть кусали.

Котрийсь насмілився і силоміць вирвав той шматок, що застряг у його назавжди заціплених зубах.

А. Любченко

О. Тарнавський: *Вістун весни*

В. Світайло

ЗУСТРІЧ

(з натури)

Поганенькe курортне містечко Геленджик на Чорномор'ї, але й у ньому є нашого народу страждання.

Пригадую один випадок.

Якось сидів я, відпочиванець з Наддніпрянщини, увечері на березі Геленджицької затоки, прислухуючись до тиші незвичного для мене кавказького вечера та до болю в ногах, натомлених цілоденним ходінням.

Тишу вечера збільшували цикади, немов незчисленні цокітливі годинники, розкидані по кущах держидерева та іншої місцевої, здебільшого сухої та колючої, рослинности.

Недалечко біля моїх ніг лежало мовчазне море, власне, затока схожа на величезну миску, повну вщерть живого срібла. Важка рідина була зверху гладенька, як крицевий тік. І здавалось, якби не вечерова тиша, то вона б полилася через вінця-береги, а так вона ще тільки де-не-де не заспокоювалась, кидалася зсередини інколи.

Від заходу ще йшли ясні смуги та відлиски, але до берега, до мене вони вже не доходили: біля мене було вже зовсім поночі.

Вряди-годи темряву перекреслювали ясні вогники-світлячки, — ніби хтось кидав засвічені сірнички...

Я був не сам: зі мною був мій малолітній син. Наганявшись досхочу за світляками, він тепер сидів біля мене на лавці і не давав мені й угору глянути своїм безугавним жебонінням. Згадував бачене вдень.

— Тату, а чого то чоловік, що продавав на базарі жерделі, махнув пляшкою в руці і гукнув до нас: „Куме, а йдіть і ви до гурту"?

— То не до нас. Він кликав такого, як і сам, селянина полуднувати...

— Тату, а чого він балакає так, як і ми, а не так, як ті, що в нього купують?

Я пояснив.

— Тату, а чого той хлопець, що ми в них живемо, каже на мене „хахол"?

Я відповів.

— А чого..?

У темряві підійшов і сів на вільний кінець нашої лавки якийсь чоловік. Мовчки якийсь час сидів і слухав нашу „дитячу" розмову. А ми вже говорили про море, про гори, про „цвіркунів" — чого вони „пищать".

Мені показалось, що мовчазний сусіда не абияк зацікавився нашою розмовою: він навіть перехилився, слухаючи, в наш бік. А потім обізвався:

— Скажіть, ви завжди розмовляєте з хлопцем по-українському?

— Завжди. А хіба що?

— Та так... Ви, мабуть, не тутешні?

— Ні.

Він трохи ніби збентежився. Зробив рух — присунувся ближче. А пóтім того мовив:

— Мені так приємно слухати вашу розмову. Ваш хлопчик балакає українською літературною мовою, як доросле...

І в голосі його зазвучала зворушлива ніжність до української мови, до нас, як носіїв тієї мови.

— В нас же, — казав він далі, — на Чорноморщині та Кубані серед інтеліґенції це рідко почуєте. Не через те, що люди не шанують своєї мови, а... та ви, мабуть, знаєте, через віщо...

І він оповів історію „українізації" на Кубані.

Було скількись „спроб". Але всі ті спроби мали на меті скоріш виявлення діяльніших людей для наступної їх „ліквідації", аніж справжнє діло. Після кожної „спроби" гинули найкращі люди. Особливо страшна була остання ліквідація, 1933 року, коли „українізацію" скасували спеціяльним таємничим наказом за підписом Сталіна й Молотова. Він сам, рятуючись, мусів мандрувати з рідного краю: хоч і має домівку в Геледжику, але працює аж у Абхазії.

— І в мене є така дочка, як ваш хлопчик, — мовив він наостанку, зітхнувши. — Тільки їй доведеться вчитися у чужій школі...

Після цього він сумно замовк.

Мене теж пройняв біль на думку про тяжку долю нашого народу. Адже ж і нам на Наддніпрянщині, що мали „свою" школу, було не з медом.

Тиша вечора обійняла вже остаточно світ — темне море, чорні масиви гір, що муром обступили бухту, далеко зоряне небо.

Цикади-годинники долі лічили час, що йшов у майбутнє, жорстоко-байдужий до мук нашого безталанного народу.

— А знаєте, і у нас була справжня українізація, — обізвався знов мій розмовник. — Знаєте, коли? За Кубанської Ради... Ех, гарно тоді було!..

Але, сказавши це, він раптом підвівся і, кинувши нашвидку „до побачення", зник у темряві.

Мені було ясно, що він злякався своєї щирої розмови з незнайомою людиною: незнайома людина, хоч і підкупила його своєю українською мовою, але могла і зрадити.

Мій хлопчик задрімав під нашу розмову, поклавши голову мені ні коліна. Я взяв його на руки і пішов додому...

Марно я вдивлявся другого дня в пісні обличчя відпочиванців, здебільшого „північан" (москалів), силкуючись упізнати в них свого вечерового розмовника. Ставши в чергу по газету, я побачив був ніби схожу постать (обличчя його я насправді не міг знати), але на мою спробу заговорити по-українському той чоловік відповів тією мовою, яка ґарантувала від будь-якої підозри. Сховався у неї, в ту мову, як слимак ховається підчас небезпеки в свою черепашку. І, як мені показалося, свідомо від мене відвернувся.

Але я його розумів. Мимохіть стали на пам'яті слова великого поета з другого, протилежного, кінця української землі — Івана Франка:

Хоч ти заціпив уста
так, що й слова вони не говорять,
Але я чую аж тут,
як твоє серце кричить.

Олена Степанів

Крим

(Ключ Чорного моря)

У чиїх руках глибоко висунений у море Кримський півострів, той не тільки має право захопити чорноморські шляхи, але й стати паном цілого півдня Східної Европи.

Природних затишних і добре захованих пристаней Криму, а в першу чергу воєнної твердині Севастополя, не заступить Одеса ні Миколаїв, Херсон чи Ростів.

Центральна Рада запізно з'ясувала собі цю життєву правду, та все таки рішила направити помилку Берестейського договору — Україна без Криму — і тому вислала у квітні 1918 р. Запорізький Корпус здобувати Крим та захопити у Севастополі чорноморську фльоту враз із усім воєнним майном.

Сучасна війна підтвердила безсуперечність цього факту знову. Огляньмо ближче цей, такий важний, шматок суходолу. Його площа в тисячу раз більша від площі сучасного Львова (26 т. км^2), врізалася поміж дві частини Чорного моря: Одеську затоку — на заході та Озівське море з Сивашем — на сході. Права віднога півострова — керченський півострів — витягнулася в напрямі Тамані, Кавказу, Каспію, а ліва — Тарханкутський півострів — простяглася на захід до Дунаю, у середню Европу. Цей напрям — це живий слід давнього морського басейну, що виступав на просторі від Середньо-Дунайської низовини по Каспій і Аральське озеро, на якому, як острови, здіймаються Кримські гори і Кавказ. Голова Кримського півострова, зв'язана з тулубом вузькою Перекопською шийкою, потонула в пшеничних ланах України, а ноги, затоплені морем, стали твердо на південному узбережжі Чорного моря, на сторожі Босфорських воріт.

Свідомий своєї ваги і ролі в історії Европи, зокрема Східної Европи, яка випливає з його географічного положення, гордо розповідає Крим про свою бувальщину.

І є чим чванитися. Кого ж бо то не гостив він?!...

Таємничих таврів і не менш невідомих кімерійців, цікавських фенікіян, захланних греків, римлян, ґотів, ґенуезців, войовничих скитів, печенігів, половців, татар і турків. А скільки ж то разів приймав княжих воїв, а ще більше козаків?!

Так проминули давні і середні віки і зостались по них на пам'ятку печерні міста, кургани - могильники, будинки, твердині — мертві свідки загинулих поколінь...

Впала татарська держава (XV — XVII) захоплена Росією, а пригнічена господарчо татарська людність переселилася в Добруджу, Румелію, Туреччину...

На її місце вступила нова, найсвіжіша колонізація XVIII — XIX ст. Наплили рільники: українці, німці, москалі; купці: греки та вірмени.

Татари (городники, виноградарі, ремісники, пастухи) творили всього третину населення Криму, близько половину — українці, а решту інші.

Татарська автономна республіка, що повстала по упадку Росії, хоч природно зв'язана з Україною, з уваги на своє географічне положення була прилучена до Російської федеративної республіки. Тут мала своє окреме господарське призначення, а саме: продуцента високоякісної пшениці, тютюну, бавовни, винограду, садовини і городини, вин, запашних олійків, рибних, яринних і овочевих консерв, керченської залізної руди і металюрґії; як місце лікування та відпочинку (Ялта, Алупка, Алушта, Гурзуф, Судак, Теодосія, Евпаторія, Лівадія); важного оборонця чорноморського узбережжя (Севастопіль); сильних портів (Теодосія, Евпаторія) та музею пам'яток старовини від різних народів і з різних епох (Керч і Херсонес — грецькі міста з катакомбами, фресками і хатніми речами; Судак, Балаклава, Теодосія — руїни ґенуезьких фортець з баштами і стінами; Бахчисарай — старовинний палац татарських ханів; на керченському півострові — кургани, могильники скитських царів; в околиці Севастополя пам'ятки з часів оборони Севастополя 1855/56 та найновіших подій.

Закрила кримська земля також дорогі нам тлінні останки письменників — Степана Руданського (Ялта — помер саме 70 років тому), Амвросія Метлинського та інших.

Не стоїть Крим осторонь світових подій. Зв'язується він морськими шляхами з усіма портами чорноморського узбережжя (Севастопіль — Одеса, Севастопіль — Херсон, Севастопіль — Константа — Варна, Теодосія — Новоросійськ — Туапсе — Сухумі — Поті-Батумі), а через Босфор зі світовими шляхами Атлантику та Індійського океану.

На Криму весна. Вже в лютому вона тут відчувається. Вкриваються квітом маґнолії та олеандри, овочеві сади, зазеленіють виноградні кущі на тлі рожевосірих крейдяних скель крутої Яйли, розжене синє сонячне небо журбу з утомлених облич, закипить робота над будовою знищених війною осель, а легкий вітер і морські хвилі шепотітимуть безупинно старенькую пісеньку: тільки той, хто буде паном Криму і матиме вільну дорогу крізь босфорські ворота до світових шляхів, буде володарем Чорного моря та півдня Східної Европи.

Леонід Перфецький: На Чорному морі

ЦАРСТВО ЗЕЛЕНОГО ЛИСТЯ ТА ІГЛИЦІ

Коли в неділю опівдні ввійдемо безшелесно в лісову гущавину та ляжемо горілиць на моху під стріхою смерек, спливає на нас холодними хвилями п'янкий запах розпиленої живиці, а з-поміж зеленої іглиці стікає нам на очі шматками волошкове небо.

Серед зелені на дозвіллі пливуть думки голубими метеликами, а все тіло огортає розкішне почуття безпеки та спокою. І може не вміємо собі навіть з'ясувати, як сильно наша підсвідомість зв'язана з лісом атавістичними нитками первісної людини, для якої ліс був завжди найбезпечнішим захистом та найкращою оборонною границею від ворогів. Бо справді, ніякі природні границі не можуть рівнатися лісові — ані вода, ані гори. Морський берег завжди відкритий для атак, а гори, як знаємо з історії, не зуміли здержати ні Олександра Великого, ні Надіра Шаха, ні Наполеона. Зате германські ліси здержали та розвалили римську імперію, волинсько-подільські ліси — татар, а ірляндські — англійців, що, просуваючись через них зрозуміли — „It's a long way to Tipperary" (знаний рефрен англійської вояцької пісеньки, що значить: „далека дорога до ірляндського містечка Тіппері"). Непроглядний ліс був також першим храмом людини, творцем першої етики та релігії. Перші слов'янські боги були лісовими богами, — перший міт — мітом лісу. І можна без перебільшення сказати, що европейська культура народилася в лісі.

На жаль, людина відплатилася лісові чорною невдячністю. Його страждання починаються з ментом, коли людина зробила перший бальок з дерева, відчула смак пшеничного калача та почула на тілі м'якість і тепло овечої вовни. В гонитві за посівною площею корчують народи свої багаті ліси, а коли це йде їм занадто важко, спрощують собі справу тим, що їх палять. (Споминном тієї культури палення є усі назви на „бранд").

Від таких пожеж зникло з землі майже 50% лісів в Америці. До цього спричинилася головним чином залізниця, точніше — власники залізничих підприємств, які провадили правдиву війну з лісами. Щоб залізниця виплачувалася, треба перевозити нею багато вантажу та подорожніх. Отже треба було наперед поселити вздовж залізничого шляху, навіть своїм коштом, на випаленому лісі фермерів, а ці вже справлялися самі з лісом. А як випадково іскра льокомотиви запалила ліс, то „королі залізниць" сміялися тільки в кулак. Не знищені пожежою ліси витеребили фабрики паперу та сухої дестиляції дерева. Не меншими ворогами як вогонь, виявилися англійські вівці, кози та свині, що обгризали в лісі молоді пагінці дерев та допровадили Англію за 50 літ до того, що вона є сьогодні найбільш „лисим" краєм в Европі. Пізніше допомогли „викінчити" англійський ліс металевий промисел та корабельна фльота зростаючої імперії. „Поки бірманський ліс не прийде під Дунсінем, не бійтеся нічого" — читаємо в Макбеті. Але, як знаємо, під Дунсінем пішов не тільки шотляндський ліс, але й усі інші англійські ліси.

Зрозуміли народи свою похибку щойно у 18 столітті, коли то вчені й прості люди звернули увагу на страшні наслідки безплянової експлуатації лісів, а саме: висихання джерел, посухи, градобиття та обсування гір. Цим турботам завдячує свої народини нова вітка науки — лісівництво.

Завдяки тому, що в лісі чистіше повітря, без бактерій та пороху, люди, що живуть в лісах здоровіші, сильніші та доживають довгого віку. Та проте їх вік не може рівнятися із віком різних дерев. Напр., нормальний ріст дубового лісу виносить сто до сто двадцять літ. Садить собі людина такого дубчака й думає: „зітне собі його мій син"; а тимчасом стинає його щойно правнук. Є дерева, що справді заслужили на назву патріярхів лісу. Є такі сосни за Кавказом, або тзв. мамутові сосни Каліфорнії, що мають поверх 100 метрів висоти і 1000, або й більше літ життя. Таку сосну стяли в 1891 році; з перстенів встановлено її вік: мала 1341 літ; почала вона рости в 550 році після народження Христа, за її життя постала й упала наша княжа Галицько-Волинська, й опісля Козацька Держава, постала й упала держава Ацтеків: вона пережила Бізантію на пів століття. Її пень по зрубанні був вповні здоровий. Дуб теж доходить віку 1000 літ; в радомській области росте дуб, що має 1114 літ: промір його становить 4.5 метрів. Індійський дуб доходить в промірі до семи метрів. Він має характеристичний запах, що нагадує кавчук, не точить його червяк, а цвяхи вбиті в нього не ржавіють. В Нубії можна стрінути гебан; це важке й тверде дерево з надзвичайно гарним услоєнням здавен-давна захоплювало східних королів. Коли Дарій здобув Єгипет, зажадав від Нубійців, щоб приносили йому що два роки 200 гебанових пнів. Іншим патріярхом з-поміж твердих дерев треба визнати евкаліпт, що росте в Австралії, доходить висотою до 150 метрів і цінний, як дуже добрий будівельний матеріял. З його листя витискається, між іншим евкаліптовий олійок, що в евкаліптових пастильках знаходиться в кишені кожного оперового співака.

М'яке дерево є основним будівельним матеріялом, воно теж знаменито надається до витоплювання чавуну з руди; воно, кажуть, співтворило культуру. Тверде ж дерево, як магонь, палісандер, якаранда — служить культурі тільки окрасою. В тому природа не була справедлива. Вона дала північній півкулі багато залізної руди, ще й м'яке дерево для витоплювання чавуну і легкий до обробітки будівельний матеріял; південній дала мало заліза, зате дерево — тверде, як сталь, куди менше придатне.

Ліс займає в Европі 30% її поверхні. Найбільш заліснена Фінляндія (73% своєї поверхні) — найменше Англія. Україна має 14% залісненої площі. В Галичині найбільшу лісистість мають повіти: Надвірна й Долина.

Ліс — величезне багацтво. Але вартість його залежить не тільки від його поверхні та якости, а передусім від можливости вивозу дерева з лісу, тобто від коштів його експлуатації. Найдешевший транспорт водним шляхом (сплав). В тому природа була так само щедра для північної півкулі, даючи їй густу сітку сплавних рік. Ось, напр., Фінляндія, країна 35 тисяч озер, вивозить дерево своїх лісів річкою Кумене, що сполучається з 640 озерами. Зимою легко притягти зрізані колоди по снігу до ріки, звідки несе їх весною водна струя вниз своїм бігом, до місця призначення. Так мандрує поліський ліс Прип'ятю в Дніпро, а карпатські смереки вниз Черемошом. Де нема рік, треба перевозити дерево дорогими сухопутніми шляхами, а це підносить його ціну.

Про ялицю сказав колись Верґілій, що вона найкраще дерево гір. Її красу оцінили теж Германи, що символізували її галузками радість життя. З германського свята природи перейшла ялинка до християнського Різдва, а відколи в Штрасбурґу перший раз перед 250 роками прибрали ялинку чічками, стало Різдво святом північного лісу. На „ялинку" стинають щорічно міліони деревець в дитячому віку.

Найкращі ліси ростуть на хребтах гір у батьківщині вікінґів. Деревом цих лісів підпирають в Англії копальняні штольні, топлять печі в Данії, випалюють залізну руду та тиґлеву сталь до відомих у світі шведських кулькових вальниць, у Африці, чи Австралії будують з нього доми. У Баґдаді, чи в Басра пакують солодкі арабські дактилі в коробки із шведської соснини.

Є одначе дерево, яке Швеція спроваджує з Росії: це осика. В Росії її народ не любить, бо її дрижачі листки не будять в нього довір'я. Вона — дерево чарівниць, самогубців, грішників. Але шведські фабриканти цим не турбуються: виробляють із осики славні шведські сірники.

Дуби міліонами підпирають залізничі рейки по всіх закутках світу. Бук, що під діянням пари зберігає надану йому форму, засипав давнішими літами Европу відомими „віденськими гнутими кріслами". На ці віденські крісла вирубано в давній Австрії 350.000 гектарів букового лісу. Сьогодні мандрує бучина до самоходових газоґенераторів, в яких перетворюється в деревний газ і жене тисячі самоходів, кепкуючи з бензини й ропи. В цій війні відіграє деревний газ велику ролю.

Що „росте" на смереці

Попит на дерево росте з року в рік. В усьому світі річне господарювання деревом замикається пересічним недобором 54 міліярдів квадр. метрів, тобто настільки перевищує зужиття природний приріст. Рекорд побиває Америка, що зужитковує для своїх потреб майже половину світової продукції дерева. Американці прямо „їдять" дерево. Його потрібно найбільше на виріб паперу. Самі тільки щоденники з'їдають в Америці 3 міліони тонн паперу річно. Але ліс має теж інших ворогів, м. і., деревну хемію. З давніх примітивних способів видобувати з дерева дьоготь, смолу, поташ й деревне вугілля розвинувся цілий великий промисел деревної хемії. Сьогодні дістаємо з дерева шляхом сухої дестиляції метилевий алькоголь, деревний оцет, ацетон і деревний газ. З дерева роблять деревну вовну, цельофан, штучний шовк і т. п.

Поруч паперу найважнішим продуктом лісів є терпентина і каляфонія. Вони капають живицею з шпилькових дерев та сповняють лісове повітря п'янким бальсамічним запахом. Терпентина має широке застосування в хемічнім промислі, головно при виробі ляків, паст та кремів до чищення взуття; каляфонія, це потрібна домішка до виробу паперу, пороху, мила тощо.

Як бачимо, ліс крім своїх туристичних прикмет криє в собі цілу гаму промислових можливостей і стає потрібною сировиною щоденного життя. Багато людей недоцінюють ще величезної ваги лісу, бо знають його тільки з туристично-топливної сторінки, евентуально з його побічних продуктів, як ягоди, гриби, дичина. А проте ліс із своїм деревним та деревно-хемічним промислом висувається під сучасну пору на чолове місце в народному господарстві.

Інж. Лев Яцкевич

КРАЄВИЙ З'ЇЗД КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІХ ПРАЦІВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

У Шевченкові Дні відбувся у Львові великий з'їзд культурно-освітніх працівників краю. З'їзд, що мав за ціль звітування з культурної праці за попередній рік, був новою формою святкування Шевченкових роковин. У триденних нарадах, звітуваннях і показах мали ми перегляд усіх наших культурних надбань і починів. Важко нам у нашому журналі подати докладно про перебіг з'їзду. Наші читачі найдуть це у щоденній пресі або у квітневому числі „Наших Днів".

З найцікавіших моментів відмітимо реферати д-ра Сімовича і д-ра Шлемкевича, та проголошення висліду літературного конкурсу, що його розписало Українське Видавництво у 42-ому році. Першої нагороди не признано нікому ні в ділянці прозовій, ні в драматичній. В ділянці повісти другу нагороду признано Фотієві Мелешкові за його „Три покоління", третю нагороду — д-рові Лукіяновичеві за повість „П'ятдесят ґульденів". З драм признано другу нагороду Дмитрові Николишинові, авторові драми „Підводні скелі", третю — Юрієві Липі за п'єсу „Король Гаїті". Крім цього, жюрі літературного конкурсу відзначило повість „Патріоти" Василя Гірного та драми „П'ята колона" Тараса Мигаля і „Марш Чернігівського полку" Юрія Косача. Окремо вирізнено твір Івана Шкварка „Проклинаю", що не підходить під умови конкурсу.

ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС УКРАЇНСЬКОГО ВИДАВНИЦТВА КРАКІВ-ЛЬВІВ на 1943 рік.

Українське Видавництво Краків-Львів проголосило літературний конкурс на твори з ділянки мистецької прози, драми та критики.

І. З ділянки мистецької прози: роман або повість.

ІІ. З ділянки драми: сценічний твір довільного роду (драма, трагедія, комедія).

ІІІ. З ділянки критики: одноцілий твір на теми літературно-мистецької критики та зв'язані з нею проблеми української духовости, передусім у сьогочасному.

Видавництво визначило за три найкращі твори з кожної ділянки по три нагороди.

Твори, призначені на літературний конкурс, мають бути надіслані на адресу Українського Видавництва у Львові не пізніше як 31. грудня 1943 р. опівдні.

Вислід конкурсу буде проголошений у Шевченківські Дні 1944 р. Склад жюрі літературного конкурсу, що його призначить Управа Українського Видавництва, буде оголошений пізніше в пресі.

У затоці МАЗЕПИ

Сонце хилилося до заходу. На багряно-золотисті хвилі Ніґерської Затоки падала довжезна тінь моторового транспортовця „Star" (Зоря), що належав „Американсько-Англійській Компанії для експлуатації Ніґерії". Тропічна спека помітно зменшилася і на чердак корабля вийшла вся залога привітати береги Ніґерії — мету своєї подорожі. Перед моряками виринули в усій повноті відноги Кворри (Ніґра) та розташовані між ними острови, що цілком заросли пальмовим лісом.

Ілля Конаш, єдиний моряк — українець зі ЗДА, мрійливим поглядом глядів на обриси берегів і в думці порівнював Ніґерську затоку з далекою Фльоридою, де провів свої юні літа. Тут куди гарячіше...

„Gulf of Mazeppa" (затока Мазепи) — процідив крізь зуби, закурюючи люльку, один з моряків. Конаш прокинувся з задуми.

„Gulf of Mazeppa?" — спитав він здивовано...

„O, yes!" (Но, так) — ствердив моряк і для більшої певности, вийнявши морську мапу берегів Ніґерії, показав пальцем. Там стояли відноги Кворри: Рамос, Форкадос, Бенін, а трохи вбік „Golfo di Mazepa".

Конаш ще більше зчудувався. Десь зовсім зникла тропічна оспалість, і він почав вдивлятися в море... Думки роєм обсіли його голову. Затока Мазепи... Звідкіля взялася в тропіках назва Великого Гетьмана? Чи назвав так цю затоку якийсь забутий мандрівник-українець? Чи, може, романтичному анґлійцеві або французові, коли він порівняв дикі вири дельти Кворри з роз'юшеним конем вершника Мазепи (що про нього прочитав у творах Байрона або Віктора Гюґо), спало на думку дати затоці назву Gulf of Mazeppa? Годі було вирішити...

А затока Мазепи клекотіла від шуму солодких вод Кворри. Сонце кидало ще останнє проміння... За хвилинку мала настати чорна тропічна ніч.

Конаш обернувся на схід і раптом остовпів... До берега Африки причалював баркас, а над його білим парусом маяла жовта і блакитна барва. Привид, чи дійсність? Ніхто з моряків, навіть старі „морські вовки", що бачили найбільші світові пристані, не могли нагадати, до якої держави належить цей знак. Може до Швеції? Але на шведському прапорі жовтий хрест на синьому полі, а тут виразно видно дві половині полотнища — голубу та жовту.

Один Конаш відчував, що це за знак... Знак країни, де синє небо і жовта пшениця; барви його далекої батьківщини. Але вона була бездержавною; її кольори не могли повівати в тропіках.

„Anchor!" (якір) — залунали голоси і корабель зупинився. Темна ніч окутала заякорений „Star". Конаш глянув ще раз в оксамитну даль і пішов униз — спочивати.

Завтра він довідається, що це за барви!

* * *

У Затоці Мазепи підносився туман. Східна частина небосхилу забагровіла від променів сходячого сонця і виразно зарисовувала кучеряві силюети пальмового гайлісся на берегах африканського континенту. А як на обрію виглянуло золотим рубцем сонце — плесо Мазепиної Затоки заворушилося... Це зближався човен. Самотній морок прорізував дзеркало води. Ще хвиля — дві і Конаш (він це був) досягнув заякореного баркасу з написом „Mew".

На „Меві" піднялася старече постать моряка. Вона безвладно простягнула руки, немов відганяючи сонливість і, перехристившись, шубовснула у воду. Від наглого плюску стрепенулись буревісники і полетіли на широкий океан.

Конаш зчудувався. На парусі не було ні сліду від прапора. Може не туди потрапив він? І щоб не перешкоджати самітному власникові „Меви" в його вранішній туалеті, відплив трохи далі, шукаючи на обрію таємничих барв.

Моряк, викупавшись, виліз на чердак і, витираючися рушником, нагадував: „Сьогодні середа, 29 квітня... День Преподобної Агафії та Ірини мучениці... Так! Невідмінно, що так. Адже ж на святої Ірини Року Божого 1918 піднято жовто-блакитні прапори..."

А потім звернувся обличчям на північ, став навколішки і гаряче почав молитися. Перейшовши всі молитви, він відчинив скриньку і вийняв Святе Письмо. Віко скриньки зачинилося з гуком, аж луна пішла по гайліссі. Конаш завернувся і на другому кінці „Меви" запримітив моряка, що молився:

„Ти дав народові Твоєму зазнати гіркої долі, напоїв нас вином, що п'янить. Ти дав прапора тим, що бояться Тебе, щоб вони повстали задля правди!...".

Останні слова добре почув Конаш. Отож, те, що він вчора ввечері, всупереч холодному розумові, відчував, — було правдою.

„Здорові були, земляче!" — не видержав Конаш і вскочив у баркас. Старий моряк, держачи палець на 60 псальмі, повільно підняв очі на смільчика, що посмів порушити його молитовний настрій.

„Чи добре чують мої вуха мову прадідів моїх? Ви звідти... з землі обітованої? Українець?" — якимсь біблійним стилем питав він.

„Українець! Ілля Конаш, моряк із „Star-y"! — і він махнув рукою на близький пароплав.

„Яке щастя! Ви не уявляєте собі, яке щастя бачити по 15 роках на чужині земляка... Чути мову прадідів!" — і старець обняв Конаша, а сльози радости спливали по його обличчю.

„З якої губернії? Що там чувати на нашій землі?" — засипував питаннями старець.

Конаш коротко розповів про те, що він родом зі стейту Массачусетс в ЗДА, що молодість провів у фльоридських пристанях, а про Україну знає тільки з оповідань старших еміґрантів та з книжок.

Тут почав і старець розказувати свою історію.

„Я родом із Таврії. Прийшов на світ у рибальській сім'ї Довбенків, і доля судила мені стати також рибалкою. Вже замолоду манило мене море і я таки хлопцем вступив до моряків. А там прийшла світова війна, і мене мобілізували і призначили в матроси Чорноморської Воєнної Фльоти, а там послали на лінкор „Георгій Побідоносець". Багато пережив — довго б оповідати. Вкінці прийшов незабутній день 29-го квітня 1918 р. і його святкував я таки на лінкорі „Георгій Побідоносець". Мій дорогий гостю! Коли б мене запитали про найщасливішу годину життя, я без надуми сказав би, що таку годину пережив я в той сонячний день у квітні 19-го року в Севастополі. Ясний спомин про нього веде мене як огненний стовп, крізь сірі будні та підтримує в хвилинах зневіри.

Минули роки. Ясне сонце скоро погасло, а прапори мінялись на кораблях і далі. Гай, гай!" — зітхав він. Його чоло зморщилося, очі посумніли і здавалось, що настрій змінився. Щось боляче пригадував.

— „Яким чином опинились ви в тропіках?" — розпитував Конаш.

„Якби не цей фатальний поворот долі, я сьогодні рибалкував би, може, на берегах моєї голубої Херсонщини... А так мушу скитатися по чужині... і терпіти за любов до моря... Свого „Георгія" не покинув я ніколи. Я вірно виконував службу на ньому тоді, коли адмірал Саблін, рятуючи державне майно, відплив до Новоросійська. Не покинув я „Георгія" тоді, коли антантські кораблі вивезли його враз з іншими до Стамбула. Скільки докорів і насмішок довелось мені вислухати від нової добрармійської залоги, коли Антанта віддала фльоту Колчакові!.. Один Господь милостивий знає!

У Стамбулі бачив я, як „просочувались" крізь пальці команди Добрармії наші кораблі. Та зарадити годі було... Вкінці прийшов 1920 рік. Представники Антанти вивезли на буксирах решту кораблів („Калуг", „Алмаз", „Церіго") Середземним морем... І тоді не залишив я „Георгія". На його чердаку доплив до африканської Бізерти. Там історичний фляґманський „Георгій" поділив долю інших кораблів: продано його на залізний лом...".

Старець глянув задумано на широкий океан. „Вертатись на батьківщину не було чого, і я пустився на переробленому з рятункового човна баркасі на захід уздовж берегів Африки. Бон, Бужі, Альжир і Меліля — ось перші етапи моєї мандрівки. В Танжері бачив я тому 15 літ одного українця. Був ним один еміґрант, що їхав у французьку Чужоземну Леґію. А потім... Касаблянка, Аґадір, Ріо де Оро і Дакар, Сієрра Леоне та Ліберія, Аккра і Ляґос гостили мою „Меву". У Ляґосі довідався я, що в гирлі Кворри є затока, що називалться „Мазепа". Мабуть був уже тут переді мною якийсь українець, що назвав славним ім'ям — безіменну ще затоку.

Зараз я подався туди, і ось уже третій рік я живу отут. Тут думаю і вмирати".

„Чим же займаєтесь? Ачей не риболовлею?"

„Авжеж, що ні. У гарячому підсонні риби скоро псуються... Кормить мене олійна пальма. Саме тепер починається „гарячий-жнивний час" на її плоди. Треба звозити фрукти на портову базу з дальших островів та острівців гирла Кворри. Роботи доволі та платня добра... Мій баркас не спроможний виконати замовлення Браської Компанії, хоч я піднаймаю робітників. Та я за розмовою забув про щоденний обов'язок — піднесення прапора". — І Довбенко підтягнув линвочку. По щоглі злетів угору жовто-блакитний прапор і гордо замаяв понад парусом. Конаш і Довбенко, ставши струнко, салютували його.

„Все те, що ви оповіли, незвичайно цікаве. І я вам глибоко вдячний за це. Ще тому 24 години мені й не снилося, щоб я міг десь у тропіках знайти затоку Мазепи, а в ній гідного представника української фльоти. Ваша „Мева" чи не єдине на світі судно, що ходить під українським прапором..."

Правиці Конаша та Довбенка стиснулись. І хоч одна з них була поорана зморшками, працею, кулями та клинками, а друга сильна та кріпка — проте держались вони кілька хвилин.

— „Накінець хотів би я знати про ваші бажання, мрії тощо" — просив Конаш.

„Бажання, мрії... Одне мене журить. Старий я. Мабуть скоро доведеться і на той світ... І хоч для моряка краще, як його тіло спустять у море і воно, як праведний Йона, дістанеться акулам на снідання, то все таки я хотів би, щоб мої кості спочили на рідній землі. Та це тільки дорога серцю мрія. Умру незнаний і забутий"

Зі „Star-y" почувся гудок. Знак, що незабаром він відходить. Конаш попрощався з Довбенком і відплив до пароплава.

* * *

Ще довго тривала Конашева мандрівка по морях далеких і землях чудових. І з неї мав він багато гарних споминів. Та найкращий з них — про те, що Карпо Довбенко гідно виконує свої обов'язки у Затоці Мазепи.

На п'ятій північній паралелі, під п'ятим східним меридіяном він гордо держить свій прапор. **В. Іваненко**

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК

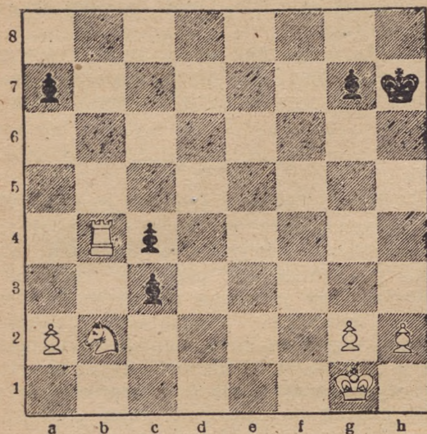
Розв'язка: Олесь налив у пляшку води наперед на 10 цм, потім на 15 цм і назовні нарисував по лінії рівня води рівний круг.

Розв'язка: Шейх порадив бедуїнам, щоб кожний сів на не свого верблюда.

ШАХИ

БОРОТЬБА З НАВАЛОЮ

Іде змагання на смерть і життя: з одного боку могутні, багаті на всі засоби полчища, що маючи чисельну перевагу, оп'янілі успіхами, кидаються в бій, а з другого — горстка хоробрих. „Піддайтеся", — говорять скептики, — ваша боротьба безнадійна і згідно з усіма законами та обрахунками ви мусите програти". І справді, вже здається, що ворожа навала розчавить, зітре з лиця землі сміливих борців. Здається, що проста аритметична мусить вкінці перемогти. Та тут несподівано, як грім з ясного неба, блискуча ідея рішає про перемогу героїзму над бездушною масою.

Позиція на діяграмі приховує в собі величезний динамізм чорних хлопців. Щоб дійти до перемоги, чорні пожертвували дві фігури, і таким чином відношення матеріяльних сил приблизно $10^1/_2 : 4$ в користь білих (дама — 9, вежа — $4^1/_2$, бігун і кінь по 3, хлопець — 1).

Чорні зачинають і виграють.

Розв'язка в наступному числі.

С. Попель: „Початки шахіста". Українське Видавництво, Краків-Львів 1943, стор. 108.

Підручник проф. С. Попеля, відомого українського шахіста, призначений для початківців.

На вступі подає автор короткий огляд історії шахів, в першій частині маємо пояснення гри, в другій — елементарні кінцівки, в третій — основи стратегії й тактики, а в четвертій говориться про завдання дебюту і подано вибрані партії. Наприкінці кілька вказівок щодо влаштовування турнірів та берґерівської таблиці.

Підручник високо стоїть під оглядом методики: на 108 сторінках невеликої брошурки годі краще вияснити початківцеві суть шахової партії.

Багато уваги присвячує автор правильній українській шаховій термінології, що її популяризування так дуже потрібне.

Читкі діяграми, дбайлива коректа й естетично виконана обгортка — творять гармонійну цілість, яка переконливо говорить читачеві, що шахи — це справді гарна гра.

Подав *Б.*

Практичне знання

Опанувати якунебудь ділянку практичного знання — це одна із вимог, що їх ставить ВСУМ до своїх членів.

Дехто з Вас сказав би, що це річ зайва, що досить з Вас, коли маєте добрі успіхи в школі. І я так думав. Та коли наведу вам одне оповідання, може тоді, як і я, зміните свою думку.

Було це літом.

Ми сиділи вдвох на великому пні смереки, в пасіці. Професор, як звичайно в таких хвилинах, курив, оповідаючи багато цікавого про „молоді" часи (звичайно старші живуть споминами).

„Коли я був ще в ґімназії в місті Т. на Поділлі, — почав професор, — забігав часто у вільних хвилинах до знайомого годинникаря — сусіда. Старий годинникар не дуже то любив таких, як я, що звичайно своєю цікавістю і питаннями перешкоджали йому в праці, — та до мене відносився зовсім приязно, побачивши, що не проста цікавість, а таки глибше заінтересування тягне мене в його майстерню.

От і придивлявся я часто до тієї складної роботи біля направи годинників, часто питав — старий радо показував. Згодом я вже й помагав йому, подавав потрібне приладя. Не пройшло багато часу, як я збагнув складну машинерію годинників, набрав досвіду і вправи в їх направі. Я полюбив годинник, його маленькі зубчасті коліщата, його тихе „тік-так", годинник, в якому, за словами мого вчителя, є „душа", маленька „годинникова душа".

Минуло багато років — я був уже ґімназійним учителем. Не один годинник самостійно направив. Першими моїми „пацієнтами" були хатні будильники, пізніше почав направляти сусідам і знайомим. У мене знайшлися необхідні власні прилади, все як у справжнього майстра.

Прийшла світова війна. Як багато інших, дістався я в російський полон. Настав 1917 рік, а з ним і вибух большевицької революції. Я вирішив тікати з Оренбурга. Діло було нелегке, комунікація важка. Та прийшла мені щаслива думка. Я переодягнувся, на плече закинув невеличку скриньку з годинниковим приладдям, і все це, а до того ще моя довга борода, отака як і тепер у мене, зробила мене схожим на мандрівного годинникаря. Так пустився я в дорогу. Від села до села, від одної губернії до другої ішов я — „годинникар" Щасливо добився до Збруча. Тут мене схопили і дали на пробу направити старого „Роскофа", направив я його прецизно і мене звільнили. Я легко дістався в рідний „Т.".

Тут професор погладив свою бороду, потягнув диму, і кінчив: „Хто зна, чи вдалось би мені інакше вирватись з далекого Оренбурга і чи вижив би я, якби не моє фахове знання, що дало мені заробіток і врятувало мені життя".

Тепер не дивуйся, чому в старого стільки сантименту до годинників, які в мене на кожній стіні: і маятникові, і з важками, і просто будильники, і такі, що вказують не тільки годину, але й дні, і місяці. Ніби на доказ цього пронеслись з хати на двір удари годинників.

Довго думав я над цим оповіданням. Воно змусило мене подумати над тим, чи не варто й мені чогонебудь путнього навчитися, — практична вмілість нераз придається.

М-ко.

В. ЧАПЛЕНКО

БУРЯ

Усю ніч рокотало море,
Угризалося в крицю скель,
А на хвилях в нічнім просторі
Вився безбач якийсь корабель.

Вила буря. А в небі низько
Блідий місяць і клапті хмар
Плели казку; холодні бризки
Не лякали страшних примар.

Горе тим, хто тепер на морі,
Хто самітний! Мо' й корабля,
Як засяють у небі зорі,
Не застане вже вигук „земля"!

Він загине в страшнім бурханні...
Розіб'ється? Затоне?.. Не знать...
Та хоробрі пливці не останні.
Підуть інші шляхів шукать.

МИК. ВОЛОЩУК

ВЕСНЯНКА

Ой, як сріблом квітнуть ранні верболози
В сонячному світлі, понад річку-став...
А над нами має рідний прапор волі,
Що на грані бурі кличе нас до лав!...

А вже щастя людям, — будяться і звірі!
І тепло нам вітер віє до облич...
Із грудей юнацьких, повних передзвоном,
Бистролетна радість понесе наш клич!...

Вернеться колишнє, у боях здобуте:
Правду, щастя, волю знов зустріне люд,
І звучним Бояном до небес бездонних
Заспіває юний і упертий труд.

І шумлять похідні прапори у славі
Понад землю в далі, де у хмарах грім!..
А хто чує хвилю їх міцну, завзяту,
Той відважно ступить по шляху твердім.

ГР. ЛУКІВ

І ПРИСНИВСЯ СОН МЕНІ...

І приснився сон мені,
Дивний-дивний сон:
Гомонять, дзвенять пісні,
Лунко в унісон.

Зеленіє поле й гай,
Чарівна весна,
Шумно-тужно водограй, —
Хвиля йде ясна.

Наливаються жита,
Медоносні дні,
Пишна-пишна, золота:
Снишся Ти мені.

нашого життя

„ОСТАНКИ СНІГУ“

Ні, таки мушу поділитися з Вами, друзі, споминами з табору і дати вам дещо з таборового життя й атмосфери. Не можу не написати до вас. Таборові спомини, осмалені обличчя моїх друзів з табору, закопчений казанок і гуцульська бартка на стіні з написом: „Косів, лютий 1943. Легінь Иванчік Любчік“, а вкінці останки брудного снігу на вузьких, темних вулицях Львова, що нагадують мені білі, засніжені широкі простори Косівських ґрунтів, лещата й табір, не дають мені спокою, змушують написати до вас. Не знаю, чи зможу передати вам цілість таборових буднів на маленькому відтинку журналу, що його скупо виміряла мені невирозуміла і немилосердна редакція — але це, як я сказав, не моя вина.

Валіза на дорогу

Передусім, коли їдете до табору, мовчіть про це і не зрадьте нікому своїх задумів. Ніхто не повинен знати, куди й коли їдете. В противному випадку (найчастіше, коли ви вже зібралися і, стоячи на порозі, востаннє пригадуєте собі, чи чого не забули) принесуть вам ваші „знайомі“ пакунок або валізку зі словами: „Ах, як добре, що ви їдете і візьмете мені цей пакуночок“ — при слові „пакуночок“ ваш добродій чи добродійка вкаже пальцем на здоровенну валізу. Тому, друзі, про виїзд ні слова — пссс!

Коломия

Відомо, що до Косова треба їхати через Коломию. Не вірте нікому, що „Коломия — це маленьке містечко — провінція“ — Коломия широка й розлога, найбільше місто в Г. Г., що не має трамваїв, а довжину її вулиць відчуєте щойно тоді, коли перейдете їх з тяжким наплечником, дошками на рамені і з „пакуночком“ в руці, який ви взяли з чемности. Особливість Коломиї — це ратуш з великим годинником, що його вказівки повертає силою своїх м'язів чорно одягнений „фаерман“, — маєте зовсім враження середньовіччя.

Вчімся помічати

Вміти помічати – це основа стеження. Приїхавши в табір, розглядаємо уважно його кімнати й обладнання. Дебелий казан у кухні — це запевнення добрих та достатніх обідів. Вибираємо маленьку кімнату, щоб менший квадратний простір замітати, з великою піччю, далеко від команди — все ж не так часто око коменданта заглядатиме до нас.

Так тоді вчіться, молодші друзі, помічати і в'язати свої спостереження в думки, слідами нас, старих таборових вовків.

Весна на долах — зима у горах.

„Йдете дзими шюкати?“

„А, йдемо“ — і, поздоровкавшись, лишаємо позаду гуцула, що, забивши гак з ланцюгом, тягне здоровенну колоду д'хаті затопити в печі.

І дійсно йшли ми шукати кращих теренів на північних узбіччях, де стояв ще зовсім добрий і придатний до їзди на дошках сніг. А „на долах“, звідки наші симпатичні Ірці, Клявдзі і Сяні писали нам побажання: „Приємної їзди каюками“, було весняно і капало обов'язково з дахів та тарабанило в ринві. В горах зійшов був сніг тільки з південних узбіч, відслонюючи зелено-руду торішню траву.

Таборові будні

Цікавить вас, молодих прихильників лещатарського спорту, як ми проводили таборовий день, яка була наша програма занять.

Зимовий, а ще й лещатарський, табір різниться від літніх. День починався в нас о год. пів до сьомої ранку раннім прорухом. Після цього молитва, звіт і снідання. О дев'ятій год. виїзд і прогулянка в терені до четвертої год. Повернувшись, обов'язково милися, сушили черевики, переодягались, а щойно тоді обідали. Далі йшли пообідня перерва й теоретичні заняття. О год. дев'ятій — нічна тиша.

Табір дав багато. Таборовики зробили великий поступ і в з'їздах, і в плоских бігах. Головну увагу звернено на нову, маловідому школу їзди рівнобіжними дошками.

В плоских бігах ішла робота над фінським стилем. Різниця між їздою рівнобіжними дошками і їздою старої опорової школи — велика. Годі точно в кількох словах, без застосування у практиці, з'ясувати її засади, але зацікавленим скажу в кількох реченнях, що в новій школі переносимо тягар тіла якнайбільше до переду, всі повороти виконуємо рівнобіжними дошками. Брак опору дозволяє збільшити швидкість, головно при крутобігу (слальомі). Постава при з'їзді незвичайно гарна й симпатична для ока. Тіло подається до переду, груди випнуті, коліна вкупі. Ноги зігнуті в кістках. Ціпки відхилені вбік. При доброму снігу й великій швидкості прекрасно виглядає змагун, що, як ластівка, перемагає всі перешкоди терену.

Фінський стиль бігу — це, інакше, поперемінний хід. З теоретичних занять у таборі пройдено всю ділянку лещатарського спорту від його історії, виряду, заправи, їзди, стрибків та будови стрибні, зимового туризму а також лещат, судівництва аж до найновіщих здобутків.

У гостях

Хіба не можна не згадати щирого прощального вечора, влаштованого місцевим У. Д. К. — Особливо вдячні таборовики голові Косівської Делеґатури п. Нанякові, що зорганізував цей вечір. При спільному столі з місцевим громадянством провели таборовики декілька хвилин, співаючи стрілецьких і таборових пісень, а з них найбільше лемківську „Чорну куру“. На стіл подали яблука і горіхи — особливість Косова: Веселі дівчата Катруся і Джура наповнили таборовикам їхні каптури від скафандрів вщерть цими ласощами. Каптури, що хоронили звичайно перед вітром, мали виконати тепер не менш корисне завдання. Не забула таборовиків і Суспільна Опіка. Її представниця п. Левицька обдарувала нас на дорогу мармелядою до хліба, „щоб солодко згадували Косів“...

На закінчення вечора прослухали зібрані концерт косівського хору „Трембіта“ під диригентурою проф. Когутової.

Останній вечір

Вечір. Остання вечірня молитва. Не хочеться вірити, що гарні безжурні дні таборового життя вже пройшли, що завтра доведеться покинути гостинний Косів. Їзду дошками по широких вільних просторах доведеться замінити їздою переповненими, тісними трамваями, а з симпатичної таборової кухні перейти в студентську харчівню з довгою чергою по квитки до синьоокої ясної дівчини...

Таборовики ніколи не співали добре, бо Бог не дав їм цього таланту, але цього вечора співали особливо з запалом та з чуттям.

По молитві та стягненні прапору попрощався в кількох словах з таборовиками п. комендант. Він подякував таборовикам за співпрацю і просив підтримувати надалі дружній, тісний зв'язок з реф. тіловиховання. Опісля стиснув кожному з нас руку, а струнка лава таборовиків відгукнулась у подяку за провід і опіку над табором сильним окликом: „слава, слава, слава!“.

Иванчік Любчік.

З ХОЛМА

Ще Холм далеко-далеко, вже бачите височезну вежу холмського собору. Ще дістанете на стації кілька штовханців у плечі, та врешті добре потовкши кості на фіякрі, дістанетеся до Данилового города. — Нехай історик розписується про минуле Холма, — ми підемо туди, де гордо зарисовується сильвета двоповерхового будинку реміснчої і технічної школи.

Дещо здивуєтесь, коли почуєте, замість цікавого викладу про будову машин..., — про редуплікацію * перфекта. (Тут у пополудневих годинах вчиться гімназія).

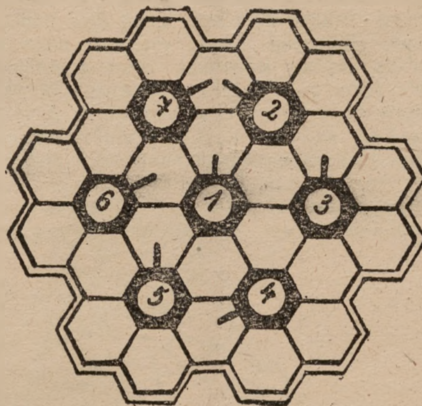
Життя в гімназії іде повною парою. Хор під проводом проф. Білого відбуває кожного дня проби, підготовляючись до концерту. Гімназійний хор конче хоче здобути перше місце в змаганні з хорами У. О. Т-а й Собору. В гімназії існує також „Українистичний гурток", під опікою проф. Бабія, одначе він не знаходить надто великого зрозуміння. Шкода! Пробуйте провадити систематичну працю у виховних гуртках. Молодь для тої праці зрозуміння напевно найде. При гімназії є також чимала бібліотека. До спорту гімназія ставиться поважно й уважливо, що якийсь час гімназійна дружина „копаного м'яча" розігрює матчі з місцевим спортовим клюбом „Буг". Між учнями велике зацікавлення філятелією, а до заклику У. Ц. К-у збірати значки всі поставилися з повним зрозумінням. Із мурів холмської гімназії вже вийшли три групи дозрілих людей, що певно принесуть добру славу своїй малій „Alma Mater". Клясична філологія не така страшна, як здавалося б, коли її викладає гарно й плястично проф. Кузик. Ввесь учительський збір докладає усіх зусиль, щоб піднести гімназію на вищий рівень.

Шостак

* Подвоєння складу.

РОЗЕТКА

Е. В. К.

В поля довкруги числа вписати 7 слів (в напрямі бігу вказівки). Початок слів зазначений рискою.

Значення слів: 1. Великий гетьман України, 2. мешканці близького сходу (давальник множ.), 3. рід листяного дерева, 4. запашна квітка, 5. штучне волосся, 6. майстерно збудований прилад, 7. любитель, нефахівець.

Листування Редакції

УСІМ НАШИМ ЧИТАЧАМ І СПІВРОБІТНИКАМ БАЖАЄМО ВЕСЕЛИХ ТА ЩАСЛИВИХ СВЯТ!

З ТЕХНІЧНИХ ПРИЧИН БІЛЬШІСТЬ ІЛЮСТРАЦІЙНОГО МАТЕРІЯЛУ МУСІЛА В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ВІДПАСТИ. ІЗ ТИХ ЖЕ ПРИЧИН ПОМІСТИМО ДАЛЬШИЙ ТЯГ „МІДНЯ" ТА БІЛЬШУ ЧАСТИНУ ЛИСТУВАННЯ В НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ. РЕДАКЦІЯ

Дарка Бойдуник — Ми дуже втішилися Вашим дописом і світлинами, використаємо в одному з весняних чисел.

С. П. — В 2-му числі не помістили ми загадок лише через брак місця. Не лякайтеся, про розваги пам'ятаємо і знаємо їх значення.

ЦІНА 80 ґр. Zeitungsdrucksache „DOROHA". Lemberg, Ahornstr. 15

Зимовий спортовий сезон закінчився. Любовно поглядаючи востаннє на лещата або на совги, ви ховаєте їх, відповідно насмарувавши і тяжко зітхнувши, у призначене їм спеціяльне місце. А в повітрі вже пахне весною. Коли ви дійсно старий спортовець, то вам обов'язково мусить приснитись перший весняно-спортовий сон. От ви і відчуваєте, що весна дійсно прийшла і що вже час глянути на шафу, де у вас спокійно лежить спортовий літній інвентар. Слово „крос" з'являється у вашому щоденному лексиконі щохвилини. Ноги самі якось незвичайно тягнуть вас до городу або кудись за місто. І ви вже не йдете поважним львівським кроком, а майже біжите, відчуваючи при цьому надзвичайне якесь задоволення.

Одного разу ваша добра знайома запитала у вас: А що таке крос? Маючи можливість розгорнути перед нею свої знання з ділянки спорту, ви відповідаєте; любовно поглянувши на... капці та штанцята і закохано (це — про капці) зіхнувши:

Крос — це значить біг в природних умовах: в лісі, городі, полі тощо. Кросом можуть займатись усі, незалежно від віку та професії. Ходу та біг в кросі можна нормувати як завгодно, вибираючи відповідно до своїх сил та смаку той чи інший терен. При цьому лікарський контроль та систематичний огляд обов'язкові.

Крос — різнобічно зміцнює м'язи, внутрішні органи, а особливо серце та легені. Крос — універсально незмінний чинник для всіх категорій спортовців. Він об'єднує всі види легкоатлетичного бігу, скоків, виробляє витривалість, уміння орієнтуватись у різноманітних умовах, здобувати природні та штучні перешкоди з найменшою затратою сил. А особливо потрібні кроси бігунам на довгі дистанції; вправляючи їх, вони здобувають для себе необхідні елементи бігу. Техніка бігу: переважно так званий „маховий стиль". Ногу ставимо з п'яти паралельно на одній прямій лінії. Жодного похитування тулубом вправо чи вліво. Дихання: треба дихати глибоко та ритмічно. Найліпше — через ніс. Але не завжди можливо це вправляти. При великому напруженні доводиться дихати також устами. Тоді вдихаємо через ніс одночасно з устами, видихаємо так само устами. 2—3 кроки вдихаємо, 2—3 кроки видихаємо. Найбільше характерне дихання на 3—3 кроки. Коли біжите по піску або по м'якому піскуватому грунті — збільшуйте крок, рухатись швидко, ноги ставити на п'яту. Темп бігу повільний. Збігаючи згори, ставимо ноги на п'яту, кроки маленькі, темп довільний. На гору — тулуб нахиляємо наперед, ноги ставимо з пальців, темп повільний, майже як при ході. Тренінг: перший тиждень характерний великою кількістю спортової ходи. Кожні 500—700 м. ходи чергуємо з 200—300 м. бігом в дуже повільному темпі. Зчасом збільшуємо дистанцію, а також і кількість бігу. Кожний тренінґ обов'язково починаємо такою невеличкою спеціяльною заправою, куди входить цілий ряд підготовчих вправ на гнучкість, розслабленість тощо. Тим самим ми вводимо наш орґанізм до тієї роботи, яку він мусить в пезний час виконати. На закінчення тренінґу 3—5 вправ знову на гнучкість, силу. Після чого теплий душ. По тренінґу не рекомендується зразу входити до приміщення, а трохи перейтись, аж орґанізм цілком заспокоїться. Яке мусить бути убрання кросиста? Звичайні штанцята, сорочинка, на ногах теплі шкарпетки і капці, під п'яту можна підкладати ґумову підкладку. В холодний день, особливо на початку весни, треба одягати довгі спортові штани, а також теплу сорочку...

Ви замовкли, а в вашій уяві стоїть прекрасний весняний вечір, і ви немов пливете, а не біжите між деревами, травичка вам вклоняється, пташки співають та й співають. Чи не гарно? „гарно, гарно, дуже гарно!" — відповідають вам вони разом і навіть ваша знайома умовляється з вами на перший такий тренінґ у найближчу неділю. Чи може хто з вас відмовиться від такого приємного весняного видовища, га?

В. К-Ш.

„ДОРОГА" — ілюстр. журнал. **Появляється** 15-того кожного місяця. **Видає** „Українське В-во", Краків-Львів, Унґарнштрассе 21. Тел. 233-23. — За редакцію відповідає: **Др. Юрій Старосольський** — Передплата: річно 8.— зл., піврічно 4.— зл. **Поодиноке число 80 ґр.** — ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 640.— зл., 1/2 сторінки 320.— зл., 1/4 сторінки 160.— зл., 1/6 сторінки 80.— зл. Оголошення в тексті 100% дорожчі. — З друкарні Укр. **Акад.** Наук у Львові, Постґасе 11. — Ukrainische Monatsschrift „DOROHA" (Der Weg). **Verlag:** Ukrainischer Verlag, Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. — **Druck:** Druckerei Ukr. Akademie d. Wissenschaften, Lemberg, **Postgasse 11.**